የዋና ገፀባህሪ አሳሳል

የአውሎ ንፋስ ዳንኪረኞች ረዥም ልቦለድ ውስጥ

በ

ወንድወሰን ሙሉጌታ

በኢትዮጵያ ቋንቋዎች እና ሥነፅሑፍ ትምህርት

ክፍል ለአርት ባችለር ዲግሪ ማሟያ ያቀረበ

ጥናታዊ ፅሑፍ

የቋንቋዎች ጥናት ተቋም

አዲስ አበባ ዩንቨርሲቲ

c’¦ 2001 ¯.U

የዋና ገፀባህሪ አሳሳል

የአውሎ ንፋስ ዳንኪረኞች ረዥም ልቦለድ ውስጥ

በ

ወንድወሰን ሙሉጌታ

በኢትዮጵያ ቋንቋዎች እና ሥነፅሑፍ ትምህርት

ክፍል ለአርት ባችለር ዲግሪ ማሟያ ያቀረበ

ጥናታዊ ፅሑፍ

አማካሪ

ሰላማዊት መካ

የቋንቋዎች ጥናት ተቋም

አዲስ አበባ ዩንቨርሲቲ

c’¦ 2001 ¯.U

አበርክቶ

ተዝቆ ለማያልቀው ፍቅሯ፣የእናቶች አርአያ ለሆነችው ለውዷ እቴቱ ይሁንልኝ፡፡

ምስጋና

በቅድሚያ ሁሉን ላደረገ አምላክ ምስጋና ይድረሰው። በመቀጠል ስለኔ ብዙ ነገር ለሆነችው እናቴ ወይንሸት ጉርሙ፣ ብዙ ነገር ላደረገልኝ አባቴ ሙሉጌታ ተድላ እንዲሁም ለእህቶቼና ለወንድሞቼ ምስጋና ይገባቸዋል።

እጅግ የበዛ ምስጋና ለአማካሪዬ ሡላማዊት መካ ይገባታል፤ ምክንያቱም ፅሑፌን በቅንነት በማረምና የጥናቱ ርዕስ ይህን አቅጣጫ እንዲይዝ በማድረጓ።

ይህንን ፅሑፍ በመተየብ ከፍተኛ ትብብር ላደረጉት አሌክስ፣ ሠላም እና ሳራ ምስጋናዬን አቀርባለው። ለምወዳቸው ጓደኞቼ ለውለታችሁ እግዚአብሔር ወሮታውን ይክፈላችሁ።

ማውጫ

ርዕስ ገፅ

ምዕራፍ አንድ

1. መግቢያ....................1
   - 1.1 ¾Ø“~ Ç^ 1
   - 1.2 ¾Ø“~ Ç^ 2
   - 1.3 የጥናቱ ጠቀሜታ 2
   - 1.4 ¾Ø“~ ¨W” 3
   - 1.5 ¾Ø“~ ²È“ ›Å[ÍËƒ 3

ምዕራፍ ሁለት

2. ክለሳ ድርሳን....................4
   - 2.1 ¾}³TÏ Ø“ƒ p˜ƒ 4
   - 2.2 ”Éፊ Gdv© ƒ”}“ 8
     - 2.2.1 ¾Ñìvl] U”’ƒ....................8
     - 2.2.2 ¾Ñìvl] ›k^[ê....................10
     - 2.2.3 ¾Ñìvl] ›k^[w ዘዴዎች....................13
     - 2.2.4 ¾Ñìvl] ›Ã’„‹ 15

ምዕራፍ ሶስት

3. ¾ª“ Ñìvl] ›ddM u ¾›¨‹KA ”óe Ç”Ÿ፡[™‹ [»U MxKÉ ¨‹eØ....................18
   - 3.1 ¾›¨‹KA ”óe Ç”Ÿ፡[ኞች ጭምቅ ታሪክ....................18
   - 3.2 ¾ª“ Ñìvl] ›ddM በየአውሎ ንፋስ ዳንኪረኞች....................19
     - 3.2.1 የአቶም ›"L© ÑKé....................20
     - 3.2.2 የአቶም lK፡“© ÑKé....................23

ምዕራፍ አራት

4. ማጠቃለያ....................32
5. የዋቢ መፅሐፍ ዝርዝር 34

አጠቃሎ

ይህ ጥናት የዋና የገፀባህሪ አሳሳል በ <u>የአውሎ ንፋስ ዳንኪረኖች</u> ረዥም ልቦለድ ውስጥ በሚል ርዕስ የቀረበ ነው፡፡ በተጠቀሰው ልቦለድ ውስጥ ዋና ገፀባህሪ እንዴት እንደተሳለ ለማየት ተሞክሯል፡፡ ደራሲው ዋና ገፀባህሪ ሲስል አካላዊና ህሊናዊ መልኩን ለአንባቢ በሚያቀርብበት ወቅት የተጠቀመበትን ዘዴ ለመጠቆም ድክመትና ጥንካሬውን ለማሳየት ነው ጥናቱ የተካሄደው፡፡

ጥናቱ በሦስት ምዕራፎች ተከፋፍሎ የተቀመጠ ሲሆን ርዕሱን በተመለከተ በምዕራፍ ሁለት ንድፈ ሀሳባዊ ትንተና ተገልፆዋል፡፡ በምዕራፍ ሦስት ዋነኛ የጥናቱ ትኩረት የሆነው <u>የአውሎ ንፋስ ዳንኪረኖች</u> ዋና ገፀባህሪ አካላዊና ህሊናዊ ገለፃ ትንታኔ ተሰጥቶበታል፡፡

በመፅሀፉ ውስጥ ስለ ገፀባህሪው አካላዊ ገለፃ በዘርዛሪ/ርዕቱ አቀራረብ በመፀሀፉ መግቢያ በአንድ ቦታ መገኘቱ ከድክመት የሚታይ ነው፡፡ ህሊናዊ መልክንም አብዛኛውን ግዜ በተውኔታዊ መንገድ ከማቅረብ ይልቅ በተራኪው አማካኝነት ነው የሚያቀርበው፡፡

ሌላው ስለዋና ገፀባህሪው የተሳለ ገለፃ ማግኘት አልተቻለም በተለይ ሌሎች ገፀባህሪያት ስላሉ የሚሉት ነገር ባለመኖሩ ተጨባጭ እና ተአማኒ ገፀባህሪ ለማግኘት አልተቻለም፡፡ ገፀባህሪው በታሪኩ እድገት ላይ አስተዋፅኦ እንዲያደርግ ተደርጐ ተመርጦ መቅረቡ በተለይ ህሊናው መልኩ በልቦለድ ውስጥ በዚያ መልክ መቀረፁ የታሪኩን ዕድገት ወደፊት እንዲራመድ አድርጐታል፡፡ ነገር ግን ስለገፀባህሪው መገለፅ የሚገባቸው ነገሮች በሙሉ ተሟልተው ባለመቅረባቸው የልቦለድ ታሪክ ዕድገት አዝጋሚ እንዲሆን አድርጐታል፡፡

U°^õ ›”É

1. SÓu=Á

1.1 ¾Ø“~ Ç^

የልቦለድ ደራሲያን የልቦለዶቻቸውን ታሪክ ወይም ጭብጥ ለታዳሚ ŸT›Áe}LMñuƒ S”ÑÉ ›”Æ uÑìvI] ›T"˜'ƒ '¨<:: uMxKÉ ¨<eØ ¾T›dK< ገፀ ባህሪያት የራሳቸው አካላዊና ህሊናዊ መልክ ኖሯቸው ታሪካቸውን የሚያስተናግዱበት ቦታና ጊዜ ተዘጋጅቶላቸው ይቀርባሉ::

›”vu= ¾Ñìvl]Á~” ›“¡“¡`& ›e}dcw& TIu^© Ç^ uT¾ƒ ¾MxKÆ” ታሪክ ወይም ጭብጥ ማግ–ƒ Ã‹LM:: Å^c=¨<U uÑìvl]Á~ ›T"˜'ƒ TKƒ ¾ðKÑ¨<” Gdw K}Å^c= Tp`w Ã‹LM::

Å^c=Á” uÑìvl] ›T"˜'ƒ Hdw Te}LKó†¨< óÃÇ¨< ¾ÔL '¨<:: U¡”Á~U w²< Ñ›²¿ Ñìvl]Áƒ uMxKÉ ¨<eØ c=dK< uc¨< ›Ud uSJ'< }Å^c=¨< “¾'¦ Ñ‹ÇÃ '¨<” ብሎ እንዲያነብ ይገፋፋዋል:: u} Ú ማሪ የታሪኩ vKu?„‹ ueU Ÿ}ª¨n†¨< እና ›"L© ÑKé¨< Ÿk[uKƒ ¾T›Áeu¨<”& ¾T›ÁÅ`Ñ¨<& e”ð~”& ÉK<”& G²'<”& ደስታውን& KSÒ^ƒ c=ል እስከፍፃሜ ታሪኩን ለመከታተል እራሱን ዝግጁ ÁÅ`ÒM ›U• KSkuMU ‹Ó` ›Ã•`uƒU::

ገፀሃሪያት በልቦለድ ውስጥ የታሪክ vKu?ት በመሆን ታሪክ ወደፊት እንዲራመድ ƒMI” ›e}ªያ የሚያበረክቱ ናቸው:: ግጭት እንÇ=ðÖ`& c?^ው እንዲከር የሚያደርጉት ገፀባህሪያት በታሪክ ውስጥ በሚያደርጉት የኑa ƒÓM ›T"˜'ƒ '¨<:: ¾MxKÆ” ßwØ KS[ÇƒU ¾ÑìvG]Áƒ” T”ነትና ተግባር እንዲሁም የእርe uእርስ ግ”–<'ƒ uT›Ñv S[Çƒ ›”Æ S”ÑÉ K=J” Ã‹LM::

Ñìvl]Áƒ MxKÆ ¾}Ñ'ባበትን የታሪክ ዘመን የሚመስሉ ናቸው:: በዚIU uÑGÆ ›KU Áሉትን ሰዎች በወቅቱ የነበራ†¨<” ¾›“¡“¡` e`¯ƒ ›SK"Ÿƒ& ›Kvue& የእውቀት ደረጃ ሊያንጸባርቁ ይችላሉ:: ለምሳK? የልቦለዱ መቼት በ1960ዎቹና 70ዎቹ ገደማ ¾J' MxKÉ u¨<eÖ< ÁK< Ñìvl]Áƒ u¨p~ eK'u[¨< ›“¡“¡`' þK+"© e`¯ƒ' ›Kvue' ወዘተ በቀጥታም ሆነ በተዘዋዋሪ ማንሳታቸው አይቀሬ '¨<:: ›G<” ¨ÇK”uƒ ²S”U e”S× }SddÃ 'Ñ` '¨< ¾U“Ñ–¨<::

Ã I Ø“ ƒ U S Š~ u›G‹” ¨ p ƒ LÃ v } ¢[[» U MxKÉ LÃ ƒ Ÿ‹[ƒ ÁÅ `ÒM:: u2000 ¯.U KI ƒ S ƒ ¾un ¨‹ Ã I Mw¨KÉ ¾› ¨‹KA ”óe Ç”Ÿ[™‹ uT›M `°e uÇ©ƒ ›KS‹ }Å`f K”vw k`uªM::u²፡I MxKÉ ¨‹eØ uª“ Ñìv I] ’ ƒ ¾} dK¨‹ › „ U Ÿ፡T + › "L©“ I K፡“ ¨‹ ÑKí ¨‹” S W[ƒ u T É [Ó Ø“ ~ Ã " N⁇ÇM::

1.2 ¾Ø“ ~ ›L T

uዚህ ጥናታዊ ፅሑፍ ውስጥ አL T ›É `Ñ ¾} ’dG‹ƒ ¾} ¨c’‹ ®uÃ ƒ Ñ‹ÇÄ‹” KS S ` S ` ’ ¨‹:: ¾S Ë S] Á¨‹ ¾› ¨‹KA ”óe Ç”Ÿ፡[™‹ ¾} c–¨‹ [» U MxKÉ ¨‹eØ uª“ Ñìv I] ’ ƒ ¾} dK¨‹ › „ U Ÿ፡T + › "L©“ I K፡“ ¨‹ S MŸ‹ uT›Ñv } eKA S p [w ›KS p [u‹” S ð } i ’ ¨‹::

K⁇L ¨‹ Ñፀባህሪው ታሪኩ የተሳሰበትን መቼት የሚወክል መሆኑን መመ` S `:: እንዲሁም የገፀባህሪው አሳሳል ለታሪክ‹ °ÉÑ ƒ ¾T›Áu[¡ } ¨‹ ›e } ªë S • ` ›KS • \ ” T d¾ƒ :: ዋና ገፀባህሪ ሟሟላት የሚገባውን የማንነት ገለፃ ማሟለት አለማሟሉቱን እንደሁም ገፀባህሪው የቀረበበት መንገድና አቀራረፅ ላይ ያሳየውን ጥንካሬና ድክመት ማሳየት ነው፡፡

እነዚህ ከላይ የጠቀስ"ͦ† ¨‹ ›uÃ ƒ ›Lማዎች ሲሆኑ ሌሎች ንዑd” አላማዎችም Ã • \ ታል:: ገፀባህሪ¨‹ ¾k [uu ƒ ²È፣ ¾ ¨ŸK¨‹ T I u [cw& የõ p ` I Ã ¨ ~፣ ¨ ² } T K ƒ K፡J ” Ã ‹ LM::

1.3 የጥናቱ ጠቀሜታ

Ã I Ø“ ƒ ƒ Ÿ‹[ƒ T›ÁÅ `Ñ ¨‹ uª“ Ñìv I ] ¨‹ LÃ ’ ¨‹:: eK²፡I KMxKÉ ደራሲያን በተለም ለጀማሪ ፀሀፊዎች የገፀባህሪ አሳሳል ምን መምሰል እንደሚኖርበት KS ’h ¾T›J ” Gdw ÁÑ–‹በታል:: እንዲሁም ገፀባህሪ ከሌሎች የልቦለድ አላባው·Á” Ò` ÁK¨‹” ƒ ee` KT ¨p ÁÓ³M:: Ÿ²፡I u} Ú T] uÑìv I] LÃ Ø“ ƒ KT É [Ó ለሚሹ ሰዎች እንደ አንድ አጋዥ ሆ • K፡ÁÑKÓM Ã ‹ LM::

1.4 ¾Ø“~ ¨c”

¾²=l Ø“ƒ ¨W” ¾Ç©ƒ ›KS‹ [»U MበKÉ uJ’¨‹ ¾›¨‹KA ”óe Ç”Ÿ=[™‹ ¨‹eØ uT›Ñ˜ ª“ Ñìvl] LÃ Á}Ÿ‹^M:: U¡”Á~U K?KA‹ Ñìvl]ÁƒU J’ ¾MxKÆ” ›Lv¨‹” KS SMŸƒ Ñ›²?¨‹ u×U › ß` uSJ’‹ ’¨‹:: Ÿ²=l u}ÚT] MxKÉ u}KÃ [»U MxKÉ c=íõ ¾ª“ ÑìvG] ›ddM ƒŸ‹[ƒ ¾T›Áh¨‹ ***እና ጥንቃቄ ያልተለየው መሆን*** ስKT›Ñv¨‹ ƒŸ‹[‚” ª“ Ñìvl] LÃ w‰ KTÅ[Ó U¡”Áƒ J•—M::

1.5 ¾Ø“~ ²È“ ›Å[ÍËƒ

ÃI Ø“ƒ ¾T›"N?Å¨‹ ÑL ß ¾U`U` ²È” uSŸ}M ’¨‹:: **ጥናቱ ሲካሄድ** Ÿ`°c Ñ‹Ç¿ Ò` kØ}— ´UÉ“ ÁL†¨‹***ን መረጃዎች ከቤተ መ***êNõ Scwcw“ T”uw }kÇT›¨‹ }Óv` ÃJ“M:: kØKA **በገፀባህሪ ላይ የተደረጉ ጥናቶች በመቃኘት የኔን የጥናት ርዕስ አቅጣጫውን መወሰን:: ከዚያም** ¾›¨‹KA ”óe Ç”Ÿ=[™‹ ¾}c— ¨‹” [»U MxKÉ ***ደግሞ*** Åጋ›ÓV T”uw፧ uSÚ[hU Ÿu?} SîGõƒ eK ***ገፀባህሪ ከተሰበሰቡት መረጃዎች ጋር ንፅፅር በማደረግ ትንታኔ መስጠት ነው::***

¾Ø“~ ›Å[ÍËƒ u›^ƒ U°^ö‹ }ŸóõKA }kSÖ ’¨‹:: uU°^õ ›”É ¨‹eØ ¾Ø“~ Ç^' ¾Ø“~ ¯LT' **የጥናቱ ጠቀሜታ**' ¾Ø“~ ¨***ሠን እና*** ¾Ø“~ ²È“ ›Å[ÍËƒ upÅU }Ÿ}M }kUÖªM:: uU°^õ G‹Kƒ ÅÓV ¾}³Tጅ **ጥናቶች ቅኝት እና ንድፈ** Hdv© ƒ”}“ cõbM:: uU°^õ feƒ ¾›¨‹KA ”óe Ç”Ÿ=[™‹ **ረዥም ልብወለድ ጭምቅ ታሪክ እና የዋና ገጸባህሪው አካላዊና ህሊናዊ ገፅታ አሳሳል በዝርዝር ቀርበዋል:: በም**°^õ ›^ƒ TÖnKÁ ÃÑ—M:: uSÚ[hU ¾ªu= SêNõƒ ´`´` cõbM::

ምዕራፍ ሁለት

2. ክለሳ ድርሳን

2.1 **የተዛማጅ ፅሁፎች ቅኝት**

ከዚህ ቀደም ትኩረታቸውን ገፀባህሪ ላይ ያደረጉ በርካታ የድግሪ ማሟያ ጥናቶች ተፅፈወል፡፡ ለመጥቀስ ያህል ደጀኔ ይግዛው በ 1978 ዓ.ም "ካህን ገፀ ባህሪያት በአማርኛ ልቦለዶች ውስጥ" ፣ አስካለ ለማ በ1974 ዓ.ም "ገፀ ሴት በአማርኛ ልብወለድ ውስጥ"፣ በሀይሉ ሳህለድንግል በ1978 ዓ.ም "የወጣት ገፀባህሪያት አሳሳል በድህረ አቢዮት ዐበይት ልቦለዶች ውስጥ"፣ ትዕግስት ገላዬ በ 1994 ዓ.ም "የድሃ ገፀባህሪያት አሳሳል በአማርኛ አጫጭር ልቦለዶች"፣ ይልማ ደምሰው በ1986 ዓ.ም የጉዱካሳ፣የአደፍርስ እና የካሳሁን ማህበራዊ እይታ"፣ አፀደ ማሩ በ1996 ዓ.ም "የገፀባህሪ አቀራረፅ <u>በየምሽት እንግዳ</u> ልቦለድ ውስጥ፣ወዘተ

ከላይ የተዘረዘሩት እና እዚህ ላይ ያልተጠቀሱ በርካታ ጥናቶች ገፀባህሪያትን መሠረት አድርገው ቀርበዋል፡፡ ከዚህ በተጨማሪ ከኔ ጥናት ጋር ተቀራራቢነት ያላቸውን ጥናቶች አደረጃጀታቸውን እና የነሱን ሀሳብ ከእኔ በምን እንደሚለይ ለመጠቆም እሞክራለው፡፡

መሰሉ መንግስቱ "የገፀ ባህሪያት አሣሣል ብልሀት በሲሳይ ንጉሡ"፣ 1986 ዓ.ም ለድግሪ ማሟያ የቀረበ ጥናታዊ ፅሁፍ ይገኛል፡፡ይህ ጥናት በሦስት ምዕራፎች ተከፋፍሎ የቀረበ ነው፡፡

በምዕራፍ አንድ ክለሳ ድርሳን በማለት በውስጡ የገፀባህሪያት አሳሳል ብልሀት ነቢባዊ ዳራ በማለት ገፀባህሪያት ሊቀረፁ የሚችሉበትን ብልሃቶች አሳይታለች፡፡ በዚሁ ክፍል በደራሲው ስራዎች ላይ የተደረገ ጥናቶች ይዘታቸው ይገኛል፡፡

በምዕራፍ ሁለት የገፀባህሪያት አሣሣል ትንተና በየመፃህፍቱ በማለት የየመፃህፍቶቹን ጭምቅ ታሪክ ታስቀድምና የገፀባህሪያቱን አሳሳል ታስከትላለች፡፡ በዚህም በየመፀሀፍቱ የሚገኙ ገፀባህሪያት የተሳሉበትንም ብልሃት ትዘረዝራለች፡፡
በምዕራፍ ሦስት የሶስቱ ልቦለዶች የገፀባህሪያትን ንፅፅር እና ገፀባህሪያቱ የተሳሉበት ብልሀት ንፅፅር አቅርባለች፡፡

ትዕግስት በጥናቷ ውስጥ ገፀባህሪያትን በመምረጥ ጠለቅ ያለ ትንተና አልሰጠችም። ለምሳሌ ዋና ወይም ንዑስ ገፀባህሪያት ብላ አንዱን በመምረጥ የመረጠችውን ገፀ ባህሪ ላይ ደራሲው የተጠቀመበትን ብልሀት ለማሳየት ቀላል መንገድ ይሆንላት ነበር።

የትግስት ጥናት በንድፈ ሀሳብ ውስጥ ካስቀመጠችው የገፀባህሪያት አሳሳል ብልሀት በተጨማሪ የገፀባህሪያት ምርጫን አስመልክታ ያነሳቸው ነጥብ አለ።

በአጠቃላይ የትዕግስት ጥናት ከኔ ጥናት የሚለየው የአንድ ደራሲ ስራ የሆኑ ሦስት መፅሀፎችን በመውሰድ የገፀባህሪ አሳሳል ብልሀት በመመራመሯ ነው። የኔ ጥናት በአንድ ልብ ወለድ ላይ ዋና ገፀባህሪው አካላዊና ህሊናዊ መልኩ አቀራረፅ ማሳየት ላይ ያተኩራል።

ሌላው ከኔ ጥናት ጋር ተቀራራቢ የሆነው ያለው አድነው ፣ በ1991 ዓ.ም "የገፀባህሪያት አቀራረፅ በመጀመሪያው የጉራግኛ ልብወለድ የጫሙት ሽካ ውስጥ" ብሎ ያቀረበው ነው። ያለው ጥናቱን በአራት ምዕራፎች ከፋፍሎ ነው ያቀረበው።

በምዕራፍ አንድ ውስጥ ክለሳ ድርሳን በማለት የገፀባህሪያት አቀራረፅ እና የአቀራረፅ ዘዴዎቹን ጭምር አስፍሯል። በተጨማሪም በዚሁ ምዕራፍ ውስጥ ከሱ ጥናት ጋር ተቀራራቢነት ያላቸው ጥናቶች የተጓዳኝ ጥናቶች ቅኝት አስፍሯል።

በምዕራፍ ሁለት ደግሞ የሰባት ቤት ጉራጌ ባህልና ወግ የዳሰሰበት ክፍል ነው። የጉራጌ ብሄር አመጣጥ፣ በውስጡ ስለሚኖሩ ጐሳዎች እንማን እንደሆኑ፣ ባህላዊ አኗኗራቸው ምን እንደሚመስል፣ ኢኮኖሚ፣እምነት፣ ጋብቻ፣ቋንቋ ተዘርዝሯል።

በምዕራፍ ሦስት በጫሙት ሽካ ውስጥ ያሉ ገፀ ባህሪያት አቀራረፅ ምን እንደሚመስል ሰፍሯል። ጫሙት ሽካ አጭር የታሪክ ዳሰሳ በማድረግ ይጀምርና ባለታሪኮቹ ኩርታዊና ጫሙት ከትውውቃቸው በፊት እና ከጋብቻ በኋላ በማለት በልብወለድ ውስጥ እንዴት እንደተሳሉ ያሳያል።

በምዕራፍ አራት ደግሞ ገፀባህሪያቱ የተቀረፁበት አላማ በማለት የጫሙት እና ኩርታዊን ተናጥላዊ ህይወት በመዳሰስ ምክንያቱንም ከልቦለድ ውስጥ እና ከማህረሰበ ባህል ጋር በማጣቀስ አቅርቦዋል።

በዚህ ጥናት ውስጥ **ያለው አድነው** የገፀባህሪ አቀራረፅ በማለት ያቀረበው ልቦለድ ውስጥ ያሉትን ገፀባህሪያት አቀራረፃቸውን አላነሳም። ከዚህ ይልቅ የባለታሪኮችን

ያላቸውን ማህበራዊ ህይወት መቃኘት ላይ ትኩረት አድርገዋል፡፡ ይህ ደግሞ ከርዕሱ ጋር ቀጥተኛ ግንኙነት የለውም የሚል ሀሳብ አለኝ፡፡

በንድፈ ሀሳብ ላይ ስለ ገፀባህሪ አካላዊና ህሊናዊ መልክ ያስቀመጠ ቢሆንም በልቦለድ ስለሚገኙ ዋና ገፀባህሪያት የተሰጠ አካላዊ ገለፃ መኖር አለመኖሩን እንዲሁም በገለፃ ወቅት ጥንካሬና ድክመት አልገለፀም፡፡

የያለው አድነው ጥናት ከእኔ ጥናት የሚለየው አንደኛ የገፀባህሪያቱን ማህበራዊ ግንኙነት የሚያነሳ በመሆኑ እንዲሁም ጥናቱን ያደረገበት መፀሀፍ ቋንቋው መለየቱ በተጨማሪ መፅሀፉ ራሱ የተለየ በመሆኑ ነው፡፡

የማነ ካህሳይ ደግሞ 1976 ዓ.ም ፣ "የዋናዋና ገፀባህሪያት ይዞታ በየህሊና ደውል እና ሀዲስ" በሚል የቀረበው ጥናት ነው፡፡ ይህ ጥናት በሦስት ምዕራፎች ተከፋፍሎ የተቀመጠ ሲሆን አጠቃላይ ትኩረት ያደረገው የህሊና ደውል እና ሀዲስ ውስጥ ያሉ ዋናዋና ገፀባህሪያትን በማህበራዊ፣ በትምህርትና በአመለካከት ያሳዩትን እድገት በማነፃፀር ላይ ነው፡፡

በዚህ ጥናት በምዕራፍ አንድ ውስጥ ስለሁለቱ በፀሀፍት አጠቃላይ ይዘት በአጭሩ በሚል ሁለቱን መፀሀፎች እያነፃፀረ በህሊና ደውል ውስጥ ያሉ ገፀባህሪያት፣ ጭብጥ፣ ግጭት፣ ወዘተ እንዲሁም ማህበራዊና ፖለቲካዊ ይዘት ያላቸው መልዕክቶችን ይዳስሳል፡፡

በመቀጠል እነዚህ ያነሳናቸውን ነጥቦች በሀዲስ ውስጥ በድጋሚ መኖራቸውን እና አለመኖራቸውን ገልፆ ያሳዩትን ለውጥ ይጠቁማል፡፡ እንዲሁም በአጠቃላይ ልቦለዱ ውስጥ የታየውን መሻሻል ያነሳል፡፡

በምዕራፍ ሁለት የዋናዋና ገፀባህሪያት በህሊና ደውል በሚል ርዕስ አራት ገፀባህሪያትን በማውጣት ያላቸውን ማህበራዊ ተሳትፎ ደጋፊና ተቃዋሚያቸውን፣ ያላቸውን አመለካከት፣ ከገቡበት ችግር ለመውጣት የሚወስዱትን እርምጃ በተናጠል ያስቀምጣል፡፡

በምዕራፍ ሶስት ደግሞ ዋናዋና ገፀባህሪያት በሀዲስ በሚል ዐብይ ርዕስ አምስት ገፀባህሪያትን በማንሳት ያላቸውን ማህበራዊ ተሳትፎ ፣ ደጋፊና ተቃዋሚያቸውን ፣ አመለካከት፣ ከገቡበት ችግር ለመውጣት የሚያደርጉትን ተጋድሎ ከህሊና ደውል ጋር በማነፃፀር የታዩትን ለውጦች በዝርዝር አስቀምጦዋል፡፡

የማነ ባቀረበው ድግሪ ማሟያ ጥናት ውስጥ ስለ ገፀባህሪያቱ አካላዊ ገለፃ እግረ መንገዱን ነው የጠቀሰው፡፡ በህሊና ደውል እና በሀዲስ ውስጥ የገፀባህሪያቱ አካላዊ ሁኔታ የተለወጠ ነገር መኖሩ ወይም አለመኖሩን አላሰየንም፡፡ ሆኖም የተነሳበት ርዕሰ ጉዳይ የዋና ገፀባህሪያቱ ይዞታ በመሆኑ በልብወለድ ውስጥ ያላቸውን ይዞታ ሁለቱን መፀሀፎች በማነፃፀር ለማስቀመጥ ሞክሮዋል፡፡ ገፀባህሪያቱ በማህበራዊ ተሳትፎ፣ በአመለካከት፣ በአኗኗር እንዲሁም በአጠቃላይ ጭብጡ ዙሪያ ከ <u>የህሊና ደውል</u> ወደ <u>ሀዲስ</u> በተደረገው ሽግግር የታየው ለውጥ ላይ ነው ትኩረቱን ያደረገው፡፡

የኔ ጥናት ከየማነ የተለየ የሚያደርገው በአንድ መፀሀፍ ላይ በሚገኙ ገፀባህሪ ላይ ያተኮረ በመሆኑ ነው፡፡ ንፅፅር አላካሂድም ሌላው የእኔ ጥናት ዋና ገፀባህሪ
በ <u>የአውሎ ንፋስ ዳንኪረኞች</u> ውስጥ አካላዊ እና ህሊናዋ አሳሳል መቃኘት ነው፡፡

ሌላው ከኔ ጥናት ጋር ተቀራራቢነት ያለው ሀብታሙ እንግዳ መርድ፣ በ 1996 ዓ.ም "<u>በቆንጆዎቹ</u> እና <u>በየቃየል መስዋዕት</u> ልቦለዶች መካከል የገፀባህሪያትና የንዑስ ጭብጦች ተመሳስሎ ንፅፅራዊ ጥናት" ነው፡፡ ይህ ለድግሪ ማሟያ የቀረበው ጥናት በአራት ምዕራፎች የተከፋፈለ ነው፡፡

በምዕራፍ አንድ የሰፈረው የጥናቱ ዳራ፣ የጥናቱ አነሳሽ ምክንያት፣ የጥናቱ ፋይዳ፣ የጥናቱ ዘዴ እና የጥናቱ ወሠን ይገኛል፡፡ በምዕራፍ ሁለት ደግሞ የተዛማች ጥናቶች ቅኝት በሚል ርዕስ ከሱ ጥናቶች ጋር ተቀራራቢነት ያላቸውን ፅሁፎችን አንስቶ የሱ በምን እንደሚለይ ጠቅሷል፡፡ ሌላው በዚሁ ምዕራፍ የሚገኘው ንድፈ ሀሳባዊ ትንተና ነው፡፡ የገፀባርሪያት ምንነት እና የጭብጥን ምንነት አስፍሮዋል፡፡

በምዕራፍ ሦስት ውስጥ ዋና ገፀባህሪያት ከውጫዉና ከውስጣዊ ገፅታቸው አንፃር ያሳዩት ተመሳስሎ በሰፊው የዘረዘረ ሲሆን ለአስረጅነትም በየመፀሀፎቹ የተለያዩ ገፆች የተዘረዘሩትን ገለፃዎች ጠቅሰዋል፡፡ በምዕራፍ አራት ውስጥ ደግሞ የንዑሳን ጭብጦች ተመሳስሎ በሚል ርዕስ ስለባለስልጣኖቹ ፍርሀት፣ በወንጀል ውስጥ መተብተብ፣ ገንዘብ ፈላጊነት፣ ራስወዳድነት በመፀሀፍ ውስጥ የሰፈሩትን በመጥቀስ አስቀምጠዋል፡፡ በማጠቃለያው ውስጥም በጠቀሳቸው ሁለት መፀሀፎች ውስጥ የገፀባህሪያት እና የጭብጥ ተመሳሳሎዎች መኖሩን ጠቁመዋል፡፡

ሀብታሙ በጥናቱ ውስጥ ደራሲው ገፀባህሪያቱን ሲስል ያሳየውን ድክመት አላነሳም፡፡ ንድፈ ሀሳቡ ላይ የገፀ ባህርይ አቀራረፅ ያነሳ ቢሆንም በመዕራፍ ሦስት ላይ

ልቦለዶቹ ከዚህ አንፃር ያሳዩት ድክመትም ሆነ ጥንካሬ አላነሳም፤ ነገር ግን የገፀባህሪያቱ አካላዊና ህሊናዊ መልክ መመሳሰላቸውን በጥሩ ሁኔታ ገልፀዋል፡፡

የኔ ጥናት ከሀብታሙ የሚለየው ሀብታሙ በአንድ ደራሲ የተፃፉ ሁለት ልቦለዶች ውስጥ የሚገኙ ዋና ገፀባህሪያት በአካላዊና በህሊናዊ ገለፃ ያላቸው ተመሳስሎ መጠቆም ላይ ሲሆን የእኔ ጥናት በአንድ ደራሲ የተፃፈ አንድ ልቦለድ ውስጥ የሚገኝ ገፀባህሪ አካላዊና ህሊናዊ መልክ አሳሳል ጥንካሬና ድክመት ማሳየት ነው፡፡

2.2 ንድፈ ሀሳባዊ ቅኝት

2.2.1 የገፀባህሪ ምንነት

ገፀባህሪያት በአንድ የፈጠራ ፅሁፍ ውስጥ የታሪኩ ባለቤት ሆነው የሚቀርቡ ናቸው፡፡ እነዚህ የታሪክ ባለቤት የሆኑ ገፀባህሪያት በደራሲው ምናብ የሚፈጠሩና ከገሀዱ አለም ሰዎች ጋር በአካልና በምግባር የሚመሳሰሉ ሰዎች አልያም ሌሎች ፍጡራን ሊሆኑ ይችላሉ እነዚህ የምናብ አለም ፍጡራን የሰውን አጠቃላይ ባህሪ የሚወክሉ ናቸው፡፡ ዳኛቸው ወርቁ እንደሚለው "ባለታሪኮች የታሪኩ ባለቤት እንደመሆናቸው በአብዛኛው ሰዎች ሲሆኑ እንስሳትና ግዑዝ ነገሮች እንደሚጨመሩ ጠቁመዋል፡፡" / ዳኛቸው 324፣1977/

በፈጠራ ፅሁፍ ውስጥ የሚገኙት ገፀባህሪያት ብዙውን ጊዜ ሰዎች አልፎ አልፎ ደግሞ ከሰው ውጭ የሆኑ እንስሳትና ግዑዝ ነገሮች እንደሚገኙ ነው ዳኛቸው ወርቁ የሚጠቀመው ከሰው ወጪ በገፀባህሪነት የሚሳሉት ነገሮች ግን ከሰው ባህሪና ምግባር ውጪ ሆነው አይሳሉም፡፡ እንደገሀዱ አለም ሰው የሚናገሩ፣ የሚያስቡ፣ የሚቸገሩ፣ መፍትሄ የሚሹ በመሆናቸው ሰዋዊ ባህሪያቸው ነው የሚንፀባረቀው፡፡ ፋንታሁን እንግዳ ገፀባህሪን በተመለከተ እንዲህ ይላል፡፡ "ገፀባህሪ… በፈጠራ ስራ ውስጥ የሚገኙትን የድርሰቱን ሰዎች የሞራል፣ የስነምግባር፣ የስነልቦና በአጠቃላይ የውስጣዊ ፀባይንና የውጫዊ አመልን ድምር መልክ የሚወክሉ ትርጓሜን ይሸከማል፡፡" /ፋንታሁን፣18፣1992/

ከዚህ ተነስተን ገፀባህሪ ማለት በሰው አምሳል በፈጠራ ስራ ውስጥ ተቀርፀው የሚገኙ የታሪኩ ባለቤቶች ናቸው ማለት እንችላለን፡፡ ከሳቴ ብርሃን ተሰማ በፃፉት <u>የአማርኛ መዝገበ ቃላት</u> ላይ "ገፀባህሪይ ማለት በልቦለድ፣ በትያትር…. ድርሰት ውስጥ

የሚገኝ ሰው ለምሳሌ ፍቅር እስከመቃብር በተባለው መፀሀፍ ውስጥ ከሚጠቀሱት ሰዎች መካከል ጉዱካሳ አንዱ ነው፡፡” /ካሰቴ ብርሃን፣1981/ ሌላው OXFORD Colour Dictionary ተመሳሳይ ነገር ነው የሚለው፡፡ “ገፀባህሪ ማለት ተለይቶ የሚታወቅ ባህሪ ወይም አይነተኛ ጠባይ፣ ግብርገብነት፣ ጥንካሬ፣ ዝና፤ በልቦለድ፣በተውኔት… ወዘተ ውስጥ የሚገኝ ሰው ነው፡፡” /OXFORD, 1998/

> Character- distinguishing qualities or characteristics, moral, strength, reputation: person in novel, play etc /oxford colour dictionary 1998/

በልቦለድ ውስጥ የሚገኙ ገጸባህሪያት አንዱ ከአንዱ ተለይቶ የሚታወቅበት አካላዊም ሆነ ህሊናዊ መልክ ይኖራቸዋል፡፡ ማን ምን ይመስላል እና ማን ምንድነው የሚሉትን ማወቂያ መንገዳችንም ይህ ምስላቸው በልቦለድ ውስጥ በሚገባ ተገልጾ መገኘት ነው፡፡ የነዚህ ገጸባህሪያት ታሪክ ነው እንግዲህ ልቦለዱን ልቦለድ የሚያስብለው በልቦለድ ውስጥ ገጸባህሪያት አለመገኘት ታሪኩን ፍዝ ከማድረጉም ባሻገር የተደራሲንም የማንበብ ፍላጎት ሊቀንስ ይችላል፡፡ ምክንያቱም አንባቢያ ገጸባህሪያትን በገሀዱ አለም ውስጥ ከሚያውቋቸው ሰዎች ጋር በማመሳሰል ነው ታሪኩን የሚከታተሉት የገጸባህሪያት በፈጠራ ታሪክ ውስጥ አለመገኘትን አስመልክቶ አማረ ማሞ የሚከተለውን ሀሳብ ያነሳል፡፡

> ደራሲው የሚፈጥረው አለም በአቀማመጡ የተዋበ፣ አየሩ ለጤና የሚስማማ ኑሮው ድሎትና ደስታ የሞላበት ሊሆን ይችላል፡፡ በተፈጠረው ግሩም የልቦለድ ታሪክ አለም ውስጥ የሚንቀሳቀሱ፣ የሚወድቁና የሚነሱ በጠቅላላ አነጋገር የኑሮን መራርም ሆነ ጣፋጭ ጣዕም የቀመሱ ሰዎች ከሌለበት ድርሰቱም ዓለሙም ዋጋ የለውም፡፡ /አማረ፣30፣1968/

እንግዲህ ገጸባህሪያት በልቦለድ ውስጥ መገኘታቸው ግድ ሲሆን እነዚህ ገጸባህሪያት ሲሳሉ ሰዎች በገሀዱ አለም የሚያከናውኑትን ነገር በሙሉ ማከናወን ይጠበቅባቸዋል፡፡ ከገሀዱ አለም ሰዎች የሚለዩት በምናቡ አለም የሚኖሩ የደራሲው ፍጡሮች በመሆናቸው በዓይነ ስጋ የሚታይና በእጅ የሚዳሰስ አካል ስለሌላቸው ነው፡፡

በአጠቃላይ ገጸባህሪያት በደራሲው ምናብ ተፈጥረው የእውን አለም ሰው የሚያከናውነውን ተግባር በማከናውን እንደ እድሜያቸው፣ እንዳደጉበት ማህበረሰብ፣ እንደተማሩት ትምህርት፣ እንደሚከተሉት እምነት የሚኖሩ ናቸው፡፡ ይህ ደግሞ አሁን ለሚያራምዱት ርዕዮተ አለም መሠረት የሆናቸው አመለካከታቸውን የሚቀረጽበት ነው፡፡

ስለዚህ ገፀባህሪያት በደራሲው ምናብ የተፈጠሩ ሰዎች ናቸው ብንል የሚያስማማን ሃሳብ ይሆናል፡፡

2.2.2 የገፀ ባህሪ አቀራረፅ

ገፀባህሪያት በልብወለድ ውስጥ በሚቀረጹበት ወቅት ደራሲው ከፍተኛ ትኩረት ማድረግ ይጠበቅበታል፡፡ ምክንያቱም በልብወለድ ውስጥ የሚሳሉት ገፀባህሪያት እያንዳዳቸው የራሳቸው አካላዊ መልክ እና ህሊናዊ መልክ ሊኖራቸው ስለሚገባ ነው፡፡ ይህ ካልሆነ ግን አንባቢው አንዱን ገፀባህሪ ከሌላው ለመለየት አዳጋች ይሆንበታል፡፡ ስለዚህ ደራሲው ገፀባህሪያትን ሲቀረጽ አካላዊ ገጽታቸው በሚገባ የተገለጹ ውስጣዊ ማንነታቸውም የሚታወቅ መሆን አለበት፡፡

የልቦለድ ተደራሲያን በልቦለድ ውስጥ የሚያገኟቸውን ገፀባህሪያት በእውን አለም ከሚያውቋቸው ሰዎች አልያም ከራሳቸው ጋር ማነጻጸር ይፈልጋሉ፡፡ ይህም በመሆኑ የገፀባህሪያቱ አካል ምን እንደሚመስል ውስጣዊ ማንነቱ እንዴት እንደሆነ ለማወቅ ስለሚሹ ደራሲው ተጠንቅቆ እነዚህን ነገሮች ማስቀመጥ አለበት፡፡ ዘሪሁን አስፋው ይህን ጉዳይ ሲያብራራ "ደራሲው ገፀባህሪ የሚፈጥረው ለህይወትና ለሰው ልጅ ካለው አተያይና አጠቃላይ እውቀት በመነሳት በገሀዱ አለም ከሚያወቃቸው ሰዎች አካለዊና ህሊናዊ መልክ መሠረት በማድረግ ይቀርጻቸዋል፡፡" /ዘሪሁን፣161፣1998ዓ.ም/

ደራሲው በልብወለድ ውስጥ የሳለቸው ገፀባህሪያት አንባቢው በቀላሉ እንዲለያቸውና ታሪኩንም እንዲከተል አንዱን ከአንዱ መለያ ነገር ሊኖረው ይገባል፡፡ አንባቢ ልብወለድን አንብቦ ስለገጸባህሪያቱ ግልጽ ያለ አካላዊና ህሊናዊ መልኩን በቀላሉ ሊረዳው ከቻለ አቀራረጹ የተዋጣለት ነው ልንለው እንችላለን፡፡

ሌላው ገፀባህሪያቱ ሲሳሉ እድሜአቸው፣ የሚኖሩበት አካባቢ፣ የትምህርት ሁኔታቸው፣ ከሚኖሩበት ዘመን፣ ወዘተ ጋር የተጣጣመ መሆን አለበት፡፡ ህጻኑ እንደ አዋቂ፣ ማህይሙ እንደምሁሩ፣ ያገር ሽማግሌው እንደ ዱርዬ ሊናገርም ሆነ ሊንቀሳቀስ አይችልም፡፡

ይህ ከሆነ ተደራሲው በዙሪያው ካሉ የገሀዱ አለም ሰዎች የራቁ ስለሚሆኑበት ለማመን ይቸገራል፡፡ ገፀባህሪያቱን አላመናቸውም ማለት ደግሞ የልቦለድ ታሪክ አልተቀበለውም ማለት ነው፡፡ ደራሲውም አላማው ግቡን ሳይመታ ይቀራል፡፡ ይህ

እንዳይሆን ደራሲው ገፀባህሪያትን ሲቀርጽ ከገሀዱ አለም ሰዎች ጋር መመሳሰል ይኖርባቸዋል፡፡ ተመሳስሏቸው የሚገለጸው ደግሞ ውጫዊ አካላቸው እና ውስጣዊ ማንነታቸው ከገሀዱ አለም ሰዎች ጋር አቻ በማድረግ ነው፡፡

ከዚሁ ሀሳብ ሳንወጣ Robert Scholes, elements of the novel በተባለው መጸሀፍ ውስጥ

"ገፀባህሪያት በልቦለድ ውስጥ እንደ እውናዊ ሰዎች ናቸው፡፡" ይለናል፡፡

"… Characters in fiction are like a real people"/R.Scholes,129,1991/

በእውን ያሉ ሰዎች ደግሞ የሚያደርጉት ድርጊትም ሆነ የማያስቡት ሀሳብ እንደእድሜያቸው፣ እንደትምህርት ደረጃቸው፣ እንደመጡበት ማህበረሰብ፣ ባህል፣ እንደሚኖሩበት ዘመን የተገናዘበ ነው፡፡ ገፀባህሪያቱም በዚሁ መልክ ነው በልቦለድ ውስጥ መቀረጽ የሚገባቸው

ገፀባህሪያት በተደራሲያን ልቦና ውስጥ ተአማኒነት ኖሯቸው ታሪኩን ወደፊት እንዲጓዝ የሚያደምጉ ስለሆኑ ሲሳሉ ጥንቃቄ ያሻቸዋል፡፡ ይህ እንዲሆን ልብ ሊባሉ የሚገባቸው ጉዳዮች **ዘላቂነት፣ ኢፍጹምነት** እና **ግለወጥነት** ናቸው፡፡

ዘላቂነት ሲባል ገፀባህሪው ልብወለዱ ተጀምሮ እስኪጠናቀቅ አንድ ወጥ የሆነ ባህሪ ይዞ መቅረብ አለበት ማለት ነው፡፡ ገፀባህሪው በየደረሰበትና በገጠመው ሁኔታ በየጊዜው መቀያየር የለበትም፡፡ ይህ ማለት ግን ገፀባህሪያት የያዙት አቋም በምንም አይነት ሁኔታ ውስጥ ቢያልፉ ሀሳባቸውን አይቀይሩም ማለታችን አይደለም፡፡ ለምሳሌ በሚያገኙት እውቀት በሚደርስባቸው ተደጋጋሚ የህይወት ገጠመኝ ቀድሞ ይዘውት የነበረውን አቋም ሊቀይሩ ይችላሉ፡፡ በዚህ ወቅት ለለውጡ በቂ ምክንያት ስለሚኖር አንባቢ በለወጡ የተነሳ ምንም ጥያቄ አያቀርብም፡፡

ገፀባህሪያት ከታሪካቸው ጅማሬ እስከፍጻሜው ድረስ ዘላቂነት እንዲኖራቸው እንፈልጋለን፡፡ ይህ ዘላቂነት በባህሪያቸው በድርጊታቸው በአስተሳሰባቸው በአጠቃላይ በውጫዊና በውስጣዊ መልካቸው መታየት ይኖርበታል፡፡

ገፀባህሪያት ዘላቂ ባህሪ ይዘው መምጣታቸው ለአንባቢው ተጨባጭ እንዲሆኑለት ይረዳዋል፡፡ የባህሪ ለውጥ ሲያመጡም ምክንያታዊ በመሆን እና አንባቢው አምኖ ሊቀበለው በሚችል መልኩ መቀመጥ አለበት፡፡

ሌላው የገፀባህሪ አቀራረጽ **ኢፍጹምነት** ነው፡፡ አንድ ገፀባህሪ ፍጹም ሆኖ መሳል የለበትም፡፡ ገፀባህሪ የገሀዱ አለም ሰው ወኪል ነው ካልን የገሀዱ አለም ሰው በህይወቱ

ፍጹም ስላልሆነ ገፀባህሪውም ፍጹም ሊሆን አይችልም፡፡ ገፀባህሪ እንደሰው የዋህነትና ተንኮል፣ ትዕግስተኛ እና ግልፍተኛ፣ ጠንካራና ደካማ፣ ትጋትና ስንፍና ጭካኔና አዘኔታ የተላበሱ መሆን አለባቸው፡፡ አንደኛውን ባህሪ ብቻ ይዘው ከተሳሉ ሰዋዊነታቸው አጠራጣሪ ይሆናል፡፡ ዘሪሁን አስፋው የሚከተለውን ሀሳብ ስለገፀባህሪ ኢፍጹምነት ያስቀምጣል፡፡

> ገፀባህሪያት በአካላዊም ሆነ በህሊናዊ መልካቸው በአጠቃላይ እንቅስቃሴያቸው ፍጹም ሆነው ከተቀረጹ ተአማኒነት የጎደላቸው፣ አምሳያነታቸው የደበዘዘ፣ በምናብ አለም ብቻ ህልውና ያላቸው ገፀባህሪያት ሆኑ ማለት ነው፡፡ /ዘሪሁን ፣163፣1998/

ስለዚህ ገፀባህሪያት ፍጹም የዋህ አልያም ፍጹም ተንኮለኛ ብቻ ሆነው መሳል የለባቸውም፡፡ አንደኛው ባህሪያቸው ጎልቶ ሊወጣ ይችላል እንጂ ጥምር ባህሪ ሊኖራቸው ይገባል፡፡

ሌላው ገፀባህሪ በሚሳልበት ወቅት ትኩረት የሚሻው **ግለወጥነት** የምንለው ነው፡፡ ግለወጥነት በልቦለድ ውስጥ የሚመነጨው ደራሲው ገፀባህሪያቱን መኖሪያ አበጅቶላቸው አካል ሰጥቷቸው፣ የራሳቸውን ኑሮ እንዲኖሩ ሲለቃቸው ነው ግለወጥነትን ማየት የምንችለው፡፡ አለዚያ ገፀባህሪያቱ በተሳሉበት ዘመን በሚኖሩበት አካባቢ የራሳቸውን አመለካከት እንዳያራምዱ፣ ያሻቸውን እምነት እንዳይከተሉ ስለሚያደርጋቸው ደራሲው በልቦለዱ ታሪክ ውስጥ እጁን አስገብቶበታል ማለት እንችላለን፡፡ በዚህ ሁኔታ ገፀባህሪያቱ አንደኛውን ከአንደኛው ለመለየት ስለሚያስቸግር ግለወጥነት ይጎድላቸዋል ማለት ነው፡፡ አማረ ማሞ እንደሚሉት፡-

> "ባለታሪኮች የታሪኩ ድርጊት ተሳታፊ መሆን በሚጀምሩበት ጊዜ በመጠኑ ከሌሎች ባለታሪኮች ልዩ የሚያደርጋቸው አካላዊ አቋም ቢገለጥ ከአንባቢ ጋር መልካም እውቂያ ሊመሰርቱ ይችላሉ፡፡" /አማረ ማሞ፣30፣1968/

ስለዚህ ገፀባህሪያቱ አንዱ ከአንዱ ተለይቶ የሚታወቅበትን አካላዊ ገጽታና ህሊናዊ መልክ ሊኖራቸው ይገባል፡፡ በአካላዊ ገጽታ የገፀባህሪው እድሜ፣ ፆታ፣ አለባበስ፣ አረማመድ፣ አነጋገር የሰውነት ውፍረት፣ ቅጥነት፣ እርዝመት፣ እጥረት ወዘተ እንዲሁም በህሊናዊ መልክ አስተሳሰብ፣ የህይወት ግብ፣ ፍልስፍና፣ የትምህርት ደረጃ፣ ማህበራዊ ዳራ፣ ወዘተ የሚገልፁ አሳስሎች ናቸው ገፀባህሪያቱን ተለይቶ እንዲታወቅ የሚያደርጉት፡፡

በአጠቃላይ የገፀባህሪ አቀራረጽ ደራሲው አላማው ግብ እንዲመታ የሚረዱት በመሆኑ ካሳለፈው የህይወት ልምዱ በመነሳት፣ ከላይ የተዘረዘሩትን ነጥቦች ከግምት

በማስገባት ተአማኒነት ያላቸው ትክክለኛ የሰው ባህሪ የያዙ ገፀባህሪያትን በልቦለድ ውስጥ ቢቀረጽ የተዋጣለት ስራ ለመስራት መንገዱን ጠርጉዋል ማለት ይቻላል፡፡

2.2.3 የገፀባህሪ አቀራረብ ዘዴዎች

ገፀባህሪያት በልብወለድ ውስጥ በሁለት መንገድ ሊቀርቡ ይችላሉ፡፡ እነዚህ ሁለት መንገዶች የገፀባህሪውን አካላዊና ህሊናዊ መልኮች ለአንባቢያን የሚተዋወቁበት መንገዶች ናቸው፡፡ የመጀመሪያው አቀራረብ ዘርዛሪ ወይም ርቱዕ የአቀራረብ ዘዴ ሲሆን ሁለተኛው ደግሞ ተውኔታዊ ወይም ኢርዕቱ የሚባለው ነው፡፡ በአንዳንድን መፀሀፎች ውስጥ በሶስተኛነት የሚያሳዩት የአቀራረብ ዘዴ ሲኖር እሱም በገፀባህሪ ውስጥ ገፀባህሪን መግለፅ የሚል ነው፡፡ ይህ አቀራረብ ተውኔታዊ/ኢርዕቱ አቀራረብ ከምንለው ተለይቶ የሚታይ ባለመሆኑ ለጊዜው ርዕቱ እና ኢርዕቱ አቀራረብን ብቻ ለጥናቴ እወስዳለኹ፡፡

ሀ. ዘርዛሪ/ርዕቱ አቀራረብ ዘዴ

በዚህ ዘዴ የሚቀርበው የገፀባህሪ ሁኔታ ደራሲው በተራኪው አማካኝነት አካላዊና ህሊናዊ መልኩን በታሪኩ መግቢያ አካባቢ በዝርዝር የሚያቀርብበት ነው፡፡ ይህ አቀራረብ ለደራሲው ቀላል ቢሆንም አንባቢያን ስሜት ለመማረክ ተመራጭ መንገድ አይደለም፡፡ ብዙ ጊዜ የገፀባህሪውን አካላዊና ህሊናዊ መልኩን ከማሳየት ይልቅ መንገር ላይ ትኩረት ያደርጋል፡፡ አማረ ማሞ በመንገርና በማሳየት በኩል ሰፊ ልዩነት መኖሩን ሲያመለክቱ…

> ብዙ የልቦለድ ታሪክ ፀሀፊዎች በመንገርና በማሳየት መካከል ስላለው ልዩነት እሙብዛም አይጨነቁም አብዛኛዎቹ የአማርኛ ልብወለዱ ድርሰቶች የተንዛዛ መንገርና ገለፃ ያጠቃቸዋል፡፡ አንባቢ የሚማርከውና ልቡ የሚሰቀለው የገለፃ ንትርክ ሲያበዛበት ሳይሆን የታሪኩን እርምጃ በግጭትና በድርጊት በማውጣትና በማውረድ ሲያሳዩት ነው፡፡/ አማረ፣34፣1968/

በዘርዛሪ /በርዕቱ የአቀራረብ ዘዴ ገፀባህሪያትን መግለፅ በበርካታ ደራሲያን ዘንድ የተለመደ ነው፡፡ በተለይ የቀድሞ ደራሲያን የገፀባህሪያቱን አጠቃላይ ሁኔታ ዘርግፈው ያስቀምጣሉ፡፡ ይህ ደግሞ አንባቢውን እንደይጓጓ ያደርገዋል፡፡ ለምሳሌ ጭጋግና ጠል እና ሌሎች በሚለው የአጫጭር ልቦለድ መድብል ውስጥ ባልታወቀ ደራሲ የተፃፈ ቱሉፎርሳ

የተባለው ልቦለድ ቱሉፎርሳ የተባለውን ገፀባህሪ በዘርዛሪ አቀራረብ ዘዴ እንደሚከተለው ያቀርበዋል፡፡

> ቱሉ ሠላሳ አንድ አመቱ ነው፡፡ ወይም ወደዚያ ግድም ነው፡፡ እና የቱሉ ቁመት ረጅም ነው፡፡ የቱሉ እጆች ትልልቅ ናቸው የቱሉ መዳፎች ሸካራ ናቸው፡፡ ቱሉ ከማካሮኒ፣ ፓስታና ፓስቲኒ ፋብሪካ ውስጥ ወፍጮ ክፍል ነው የሚሰራው ወፍጮ ክፍል ስድስት ዓመት ሰርቷል....፡፡ /ጭጋግና ጠል፣272፣ 1990 ዓ.ም/

ይህ ርዕቱ አቀራረብ ስለገፀባህሪው አጠቃላይ ሁኔታ አስቀድሞ በመገለፅ በቀጣዩ ስለቱሉፎርሳ አካላዊና ህሊናዊ መልክ የምንጠብቀው ገለፃ አነስተኛ ነው የሚሆነው፡፡ ስለዚህ ሰለገፀባህሪው የማወቅ ጉጉት ይቀንሳል ማለት ነው፡፡ “የገፀባህሪ ማንነት በአንድ ቦታ በዝርዝር ከሚቀርብ ታሪኩ እየገፋ በሄደ ቁጥር በየሁነቱ ባህሪውም ሆነ ተግባሩ ቢቀርብ የተሻለ ነው፡፡” /ዘሪሁን፣168፣ 1998 ዓ.ም/

ለ. ተውኔታዊ /ኢርዕቱ የአቀራረብ ዘዴ

በዚህ አይነቱ የገፀባህሪ አቀራረብ ደራሲው ስለ ገፀባህሪው አካላዊም ሆነ ህሊናዊ መልክ በተራኪ አማካኝነት አይገልፅም፡፡ ቢገልፅ እንኳ ድብቅ አስተያየት ነው የሚሰጠው በዚህ ዘዴ የገፀ ባህሪውን አካላዊም ሆነ ህሊናዊ መልኩን ተደራሲው የሚያውቀው ከገፀባህሪው ንግግር እና ድርጊት ነው፡፡ ዳኛቸው ወርቁም ስለተውኔታዊ ወይም ኢርዕቱ አቀራረብ እንዲህ ይላል፡፡

> በዚህ አቀራረብ ተራኪው ስለድርጊያው በሰዋራ መንገድ ትችት እና ወይም ማጠቃለያ በጥቂቱ ያቀርባል ወይም ጭራሹንም አያቀርቡም፡፡ አንባቢው ከድርጊያው የባለታሪኩን ውለኛ ባህሪያት ይቃርማል ብሎ ይገምታል፡፡/ዳኛቸው፣337፣1968/

ተውኔታዊ /ኢርዕቱ የገፀባህሪ የአቀራረብ ዘዴ አንባቢያንን ከገፀባህሪው ጋር ፊት ለፊት ማገናኘት ስለሆነ የራሳቸውን ግምትና አስተያየት በገፀባህሪው ላይ እንዲሰጡ እድል ይሰጣቸዋል፡፡ ከዚህ በተጨማሪ ደራሲው ስለገፀባህሪው አካላዊም ሆነ ህሊናዋ መልክ በአንድ ጊዜ ዘርግፎ ለአንባቢያን ስለማይነግር በየምዕራፎቹ ስለገፀባህሪው አዳዲስ መረጃዎችን እንዲያገኝ ይረዳዋል፡፡ ይህ ደግሞ እንባቢው በታሪኩ ጉጉት እንዲኖረው እና እስከ ፍፃሜ እንዲከተል ያደርገዋል፡፡

ይህ አቀራረብ ከርዕቱ ወይም ከዘርዛሪ አቀራረብ የተሻለ ነው፡፡ ምክንያቱ ደግሞ አንባቢ ከገፀባህሪያቱ ጋር ፊት ለፊት እንዲገናኙ ሰለሚያደርግ ነው በተጨማሪ

አንባቢያን ገፀባህሪያቱን እንዲከተሉ እና መልካቸውንና ባህሪያቸውን ለማወቅ ስለማይቸገሩ ነው፡፡

ይህን ሀሳብ ለማጠንከርም በጭጋግና ጠል አጫጭር ልበወለድ መድበል ወስጥ የባሴ ሀብቴ ጭጋግና ጠል ከሚለው አጭር ልብወለድ ውስጥ ተውኔታዊ ወይም ኢርዕቱ አቀራረብ ዘዴ የቀረበውን ቀንጭበን ለምሳሌነት እንውሰድ

" ስማ፡… አንተ አሉት ' ኮ…"
… በአውሮፐላን ወደኬኒያ ኮብልሉዋል
" ፓ! አነዚህ ሰዎች ናቸው!"
"አንተን ምን እንዲህ አደረገህ?"
"እንዴት አንተ ይሉታል? ነውር አይደል እንዴ?"
" ሰው ሁሉ አንተን ' ኮ ነው የማያየው!"
"የትኛው ሰው? - የምንሰው? ሰውእ? -"
"ቆይ…"
"ቆይ ማለት አያስፈልግም …." /ባሴ ፣ 81፣ 1990 ዓ.ም/

በዚህ የገፀባህሪያት ቃል ምልልስ ስለገፀባርሪያቱ ማንነት ከራሳቸው እንደበት መረዳት የሚያስችል ነው፡፡ ኢርዕቱ አቀራረብ ዘዴ ደራሲው ገፀባሪያቱን በመድረክ ላይ እንደሚታዩ ተዋንያን እያናገረ እና ድርጊት እያስፈፀመ ስለሚያቀርባቸው እንባቢ መልካቸውን አና ባህሪያቸውን ለማወቅ አይቸገርም፡፡

በአጠቃላይ ገፀባህሪውን ከደራሲው ምናብ ወጥቶ በአደባባይ እንዲታይ ማድረግ ስለሆነ እንዲህ ነው ብሎ ከመንገር ይኸውና ብሎ ማሰየት የተሻለ አቀራረብ ዘዴ ነው፡፡

2.2.4 የገፀባህሪ አይነት

በልቦለድ ውስጥ ያሉ ገፀባህሪያት ከሚኖራቸው የታሪክ ድርሻ ወይም በታሪክ ውስጥ ካላቸው ዘላቂነት በመነሳት በሁለት እንከፍላቸዋለን፡፡ ዋና ገፀባህሪያት እና ንዑስ ገፀባህሪያት በማለት፡፡ ዋና እና ንዑስ የሚሉትን መጣሪያ በበርካታ መፀሀፎች ውስጥ የተለያየ ስያሜ ተሰጥቷቸው ይሰተዋላል፡፡

ሀ. ዋና ገፀባህሪያት

ከላይ እንዲገለፅነው ዋና ገፀባህሪያት በየመፀሀፎች ውስጥ የተሰጠውን ስያሜ በመጥቀስ ወደ ባህሪያቱ ልለፍ፡፡ አማረ ማሞ - ዋና ባለታሪክ ፣ ዳኛቸው ወርቁ -

ውስብስብ ገፀባህሪ፣ ዘሪሁን አስፋው - ፍርጀብዙ፣ በእንግሊዘኛው ደግሞ “Round character”, ” main character” ፣ ወዘተ የተለያዩ ስያሜ ቢሰጠውም መገለጫው ተመሳሳይ በመሆኑ ዋና የሚለውን ስያሜ ለዚህ ጥናት እጠቀማለኹ፡፡

ዋና ገፀባህሪ ታሪኩን በዋናነት የሚመለከተው፣ የልብወለዱ አጠቃላይ ሀሳብ በሱ ህይወት ዙሪያ የሚያጠነጥን ከሆነ ዋና ገፀባህሪ አልያም ዋና ባለታሪክ ልንለው እንችላለን፡፡ እንዲዚህ አይነት ገፀባህሪያት በልበወለድ ታሪክ ውስጥ ከመነሻ እስከ መድረሻ ታሪኩን ይዘውት የሚዘልቁ ናቸው፡፡

ዋና ከገፀባህሪያት ሲሳሉ በጥልቀትና እና በስፋት ስለሚቀረፁ የባህሪ ብዛት እና ውስብስብነት ይታይባቸዋል ከዚህ የተነሳ የዋና ገፀባህሪያት ባህሪያቸውን በቀላሉ ለመረዳት አስቸጋሪ ነው፡፡

እነዚህ ገፀባህሪያት አሳሳላቸው ውስብስብ የሆነ ባህሪ እንዲኖራቸው ተደርጐ የሚቀረፁ ሲሆን ስለኑሮ፣ ስለ እምነት፣ ሰለባህል፣ ስለተፈጥሮ የራሰቸው የሆነ እይታ ያላቸው እና በርካታ ገፅታዎች የሚስተዋልባቸው ናቸው፡፡ በታሪኩ ውስጥም አብዛኛውን ድርሻ የሚወስድት እነሱ በመሆናቸው ከምዕራፍ ምዕራፍ የሚገኙ፣ አንባቢም አሁን ደግሞ “ምን ይፈጥሩ ይሆን?” ብሎ ድርጊታቸውን በጉጉት የሚከታተላቸው አይነት ናቸው፡፡

ዋና ገፀባህሪያት በልቦለድ ውስጥ ከሌሎች ማለትም ከንዑስ ገፀባህሪያት የሚለይባቸው የራሳቸው የሆነ መታወቂያ አላቸው፡፡ ይህን አሟልተው ሲገኙ ነው ዋና ገፀባህሪ የምንላቸው

> የልጅነት ዘመን፣ መቼ ትምህርት እንደጀመሩ፣ የሚወዱትና የሚጠሉት የትምህርት አይነት ፣ የምግብ አይነት፣መደበኛ ሥራቸው፣ ጊዜ ማሳለፊያቸው፣ የሚወደዱትና የሚጠሉት ነገር፣ በፖለቲካ፣ በቤተሰባዊ ኑሮ፣ በምጣኔ ሀብት፣ በሀይማኖት፣ በህግና በፍልስፍና፣ ከሌሎች ሰዎችጋር ያለው ግንኙነት ማለትም አይን አፋርነት፣ ተገቢነት፣ ዝምተኝነት፣ ቀለብላባነት፣ ወዘተ አጠቀላይ አመሉ ፍጥነቱና ዳተኛነት፣ ቁጣው፣ ኩራቱ፣ ስሜታዊነቱ፣ አስተዋይነቱ፣ አብይ ምኞቱ፣ ሀላፊነት የመወጣት ጥንካሬና ድክመት በዝርዝር መገለፅ አለበት፡፡ /ፋንታሁን፣ 18፣ 1992/

በአጠቃላይ ዋና ገፀባህሪያት ከንዑስ ገፀባህሪያት የሚለዩባቸው የራሳቸው መለኪያ ሲኖራቸው አንደኛው በአሳማኝ ሁኔታ የማስገረም አቅም ያላቸው እንደሆነ ነው፡፡ ስለዚህ ዋና ገፀባህሪያት ከንዑስ ገፀባህሪ ለመለየት በታሪኩ ውስጥ የኑሮ ትግላቸውን

ሲያካሂዱ ያላቸው አቅም ተጠቅመው አስገራሚ ድርጊት ሲፈፀሙ መገኘት ይኖርባቸዋል፡፡

ለ ንዑስ ገፀባህሪያት

ንዑስ ገፀባህሪያትም እንደዋና ገፀባህሪያት በርካታ ስያሜ ተሰጥቷቸዋል፡፡ በእንግሊዘኛ Flat character፣ ዘሪሁን አስፋው - ፈርጅ አንድ፣ ዳኛቸው ወርቁ - ነጠላ ገፀባህሪያት እንግሊዘኛውን በመተርጐም - ዝርግ ገፀባህሪያት፣ ፋንታሁን እንግዳ - አስተኔ ገፀባህሪያት፣ በሌሎች መፅሀፎች - ንዑስ ገፀባህሪያት የሚሉት ይገኛሉ ለዚህ ጥናት ንዑስ ገፀባህሪ የሚለውን እጠቀማለኹ፡፡

ንዑስ ገፀባህሪያት የጠነከረ የባህሪ ውስብስብነት የማይታይባቸው የሚሳሉትም አንድ ተደጋጋሚ ልምድ እንዲኖራቸው እና በቀላሉ እንዲታወቁ ተደርገው ነው፡፡ ንዑስ ገፀባህሪያት በታሪኩ ውስጥ በተከሰቱ ቁጥር ወዲያው ሊለዩ የሚችሉ ናቸው፡፡

> እነዚህ ገፀባህሪያት እንደወጥ ገፀባህሪያት ውስብስብ አመልና ፀባይ ስለማይታይባቸው በአንባቢም ሆነ በተመልካች ዘንድ በድርጊታቸው በንግግራቸው ወይም በመጠሪያ ስማቸው ጉጉትም መደነቅንም ሳይፈጥሩብን እንድንተዋወቃቸው ያደርጋል፡፡ /ፋንታሁን ፣18፣1992/

እነዚህ ገፀባህሪያት የዋናውን ገፀባህሪ ሀሳብ የሚያጐለብቱ በአጋጣሚ የሚከሰቱ፣ የራሳቸው አላማ የሌላቸው ናቸው፡፡ በየምዕራፍ የመገኘት ተሳትፎ የሌላቸው አገልግሎታቸው በይበልጥ የዋናውን ገፀባህሪ ትውስታ ተጨባጭ በማድረግ እና የተጓደሉ ባህሪያቱን ለሟሟላት ነው የሚሳሉት፡፡ እነዚህ ገፀባህሪያት አብዛኛውን ጊዜ ተለይተው የሚታወቁበት አንድ ነገር ብቻ ይዘው ነው የሚገኙት ለምሳሌ ከአካላቸው እጥረትን፣ ውፍረትን፣ ቅጥነትን፣ ርዝመት አንዱን ብቻ በመውሰድ ሲቀርቡ በውስጣዊ ስብዕናቸው የአንድ ሙያ ባለቤት ሆነው ያንን ለማብራራት ሊሳሉ ይችላሉ፡፡

በአጠቃላይ ንዑስ ገፀባህሪያት ለአንባቢም ሆነ ለደራሲው አስቸጋሪ ያልሆኑ አንድ ነጠላ ባህሪ ያላቸውና በታሪኩ ውስጥ አልፎ አልፎ ብቻ የሚከሰቱ የዋናው ገፀባህሪ የታሪክ ማጐልመሻ ተደርገው የሚሳሉ ናቸው፡፡

U°^õ fe*ƒ*

3. ¾ª" Ñìvl] ›ddM u ¾› ¨‹KA "óe Ç"Ÿ፡[™‹
[» U MxKÉ ¨‹eØ

3.1 የአውሎ ንፋስ ዳንኪረኞች ጭምቅ ታሪክ

የአውሎ ንፋስ ዳንኪረኞች እረኸዎም ልብ ወለድ በአቶም ከ፡T+ lÃ¨ƒ ²‹]Á ¾T›ÁÖ'Ø" *ነው:: አቶም ከድሃ ቤተሰብ ተገኝቶ በኃላ አለም አቀፍ ባለሀብት መሆን* ¾‰K c¨‹ '¨‹::

*የተወለደው ኬንያ ናይሮቢ ውስጥ ከኬኒያዊ አባቱና ከኢትዮጵያዊ እናቱ ነው:: ከስምንት አመቱ በኃላ ግን ከእናቱ ጋር ወደ ሀዋሳ በመምጣት ኢት*ÄåÁ ¨‹eØ '¨‹ *የኖረው:: የልጅነት ጊዜውን እና ጥቂት የወጣ*ƒ'ƒ °ÉT¨‹" Gªd ¨‹eØ ›dMö›M:: *በትምህርት አለም ውጤታማ* ÁM'u[¨‹ ›„U Ÿ፡T+ ²Ö'— ¡õM ƒUl`~" *አቋርጦ ወደ ስራ አለም ገባ:: በስራ አለም ውጤታማ መሆን ቢጀምርም ፍላጎቱ አለም የሚያደንቀው ሀብታም መሆን ስለነበረ ሀዋሳን በመተው አዲ*e ›uv ÃÑvM::

›Ç፡*ስ አበባ ውስጥ ገና በሃያዎቹ ዕ*ÉT ¡MM ¨‹eØ Gwƒ Tõ^ƒ ¾ËS[¨‹ ›„U eŸ~ ð×" K¨‹Ø ›dÃ„ªM:: ulÃ¨~ ¨‹eØ ƒ`Ñ‹U ÁL†¨‹" *የሚፈልጋቸው ሰዎችን በማጣቱ ክፉ*— Á´"M::

Ÿ²፡l u*ኋ*L '¨‹ K፡•`*ለ*ƒ ¾T›Ñv¨‹ w*ቸኛ* 'Ñ` c^*ው እንደሆነ የወሰነው:: ሌት ተቀን ይሰራል:: ሀብቱ በየጊዜው እያደገ ይሄዳል:: ዕድሜ*¨‹ ucL*ሳዎ*‡ SÚ[h *ገደማ ሲቃረብ የወይንሸት የተባለች ሴት ያገባል:: በህይወቱ ውስጥ ግን ቦታ ሳይኖራት ለአስር አመታት አብረው በትዳር ይኖራሉ::*

uSHM ›T]" ŸT›Ñ˜ ¾TòÁ u}cw (›"ጀKATd]'›) Ÿ}vK u‹É" Ò` <u>*በማሪያ ኪፓታኖ*</u> *አማካኝነት ይተዋወቃል:: በርካታ ህገወጥ ንግዶችን ከኬኒ*Á vKeM×"ƒ Ò` uSSdÖ` ÁŸ"¨‹"M:: *በዚህም ሀብቱ ከሚታሰበው በላይ* ÃS'ÖnM:: ¾TòÁ¨‹ u}cw uÖL„‡ ›T"˜'ƒ c፡ÅSce ›„U Gwƒ" *ንብረቱን እንደያዘ ምንም ሳይደርስበት ይቀራል::*

°ÉT¨‹ ›*ርባዎቹ መጨረሻ ላይ*"ƒ]ýM" Ÿ}vK ›¨‹aû© É`Ïƒ Ò` Óßƒ ¨‹eØ ÃÑvM:: ¾Óß~ S"e› ›፡K፡vu‹`' S~ Ÿ}T ¨‹eØ ~K‹ Ñ‹^‹ ¾}vK }^^ LÃ ¾}Åuk ¨`p ¾ÓM KTÉ[Ó uT›M '¨‹:: É`Ï~ ¨`l" ðMÔ KS¨‹cÉ u›፡"yeƒ S"ƒ eU Ÿ›፡ƒÄåÁ S"Óeƒ Ò` }ª¨‹KA Ø"ƒ KTÉ[Ó uT›M ió" ›፡K፡vx` ¨‹eØ ¨`p õKÒ¨‹" Á"*ሂ*ÇM:: ›„U ÅÓV u‹É"

አደራጅቶ እነሱን ይከታተላል፡፡ ¨`l ¾T›Ñ˜uƒ ƒ¡¡K— ቦታ ሲረጋገጥ የድርጅቱን አባላት በማስወገድ ወርቁን የግሉ ለማድረግ፡፡ በዚህ የተነሳ የበርካታ ሰዎች ህይወት ÃÖóM::

u²=l ¨pƒ ›„U ›=K=vu<` ¨<eØ ÁK¨<" É`ጅት ወክላ አመታዊ ሪþ`ƒ KTp[w ŸS×< ¨< ð'¦ƒ Ò` uõp` Ã¨ÉnM:: ~K< Ñ<^‰ LÃ ŸT›"õk¨< ወርቅ ባልተናነሰ እሷንም የግሉ ለማድረግ ትልቅ እቅድ ይነድፋል፡፡ ŸMÏ'ƒ õp\ ማሪያ ጋር በመልክም በባህሪም የምትመሳሰለዋን ፌኔትን በቀላሉ እንዳያገ—ƒ ÁÅ[Ñ¨< TÓv… uSJ'< vL®" u="ÁU" KSÓÅM ›=K=vu<` É[e e`Ñ<ƒ ¾}vK<¨<" pØ` 'õc ÑÇÃ uSL¡ Áe¨ÓÅªM:: e`Ñ<ƒ" ÅÓV ¨Å ›=K=vu<` ¾}LŸ¨<" ቡድን የሚመራው ታማ— ዮርዳኖስ እንዲገላት ያደርጋል፡፡

በመጨረሻም ፌኔትን አዲስ አበባ መጥታ እንድትኖር ለማድረግ ችሏል፡፡ Kô'¦ƒ በርካታ ነገር በማድረግ እንድትወደው ለማድረግ ቢጥርም እሷ ግን ከመውደድ ይልቅ ጥርጣሬ ነው በውስጧ ያሳደረችው፡፡ በታሪŸ< õéT¦ ›"vu= õp\" u=ÑMêLƒU ¾Öuk¨<" 'Ñ` TÓ–ት አልቻለም፡፡ እንዲያውም ሞት ደግሳ ነው የጠበቀችው፡፡ ¾ðKÒ†ውን ሁለት ነገሮች (ፌኔት እና የቱሉ ጉ^‰ Gwƒ) dÁÑ˜ ¾lÃ¨~ õéT¦ ÃJ"M::

¾›¨<KÅ "óe Ç"Ÿ=[™< ማዕከላዊ ታሪኩ ይህ ሲሆን በውስጡ በርካታ ንዑስ ታሪኮችን ይዘዋል፡፡ ከመነሻ እስከ መድረሻ የሚዘልቅ የልቦለድ ዋና ታሪክ ግን በአቶም lÃ¨ƒ ²<]Á ¾T›ÁÖ'Ø" '¨<::

3.2 ¾ª" Ñìvl] ›XXM u›¨<KÅ "óe Ç"Ÿ=[™<

የአውሎ ንፋስ ደንኪረኞች u}c–¨< [»U MxKÉ ¨<eØ ª'— ባለታሪክ አቶም ኪማቲ ነው፡፡ አጠቃላይ የልቦለዱ ታሪክ በሱ ህይወት ዙሪÁ ÁÖ'Ø"M:: ›„U u›=ƒÄåያ በምስራቅ አፍሪካ ብሎም በመላው አፍሪካ ቁጥር አንድ ሀብታም ተርታ የሚሰለፍ ባለፀጋ ነው፡፡ የንግድ እንቅስቃሴውን በመላው አለም የሚያካሂድ፣ sT› S•]Á¨< Ó" ›=ƒÄåÁ' ²?Ó'~U ›=ƒÄåÁ© J• '¨< uSêNñ ¨<eØ ¾U"Ñ–¨<::

አቶም ኬንያ ውስጥ ከኬኒያዊ አባቱ እና ከኢትዮጵያዊ እናቱ ነው የተወለደው፡፡ ¾›v~ eU Ÿ=T+ c,ሆን የእናቱ ስም በልቦለዱ ¨<eØ ›M}ÑKçU:: u}ÚT] ወላጆቹ ምን እንደሚሰ\፣መልካቸው ምን እንደሚመስል፣ በvl]Á†¨<፣ uSêNñ ›M}ÑKìU:: እድሜው ስምንት አመት ሲሞላው እናቱ ወደ ኢትዮጵያ እንዳመጣችው፣ ኢትዮጵያ፣ ሀዋሳ ሰትደርስ ቤተሰቦቿ በመሞታቸው ምክንያት ከነልጇ ችግር ውስጥ

መግባቷን ልብወለዱ ውስጥ እናገ—ለን፡፡አቶም በዚህ ችግር ውስጥ ነው ሀብታም የመJ” Hdw u¨‹eÖ‹ ¾}ì’c¨‹::

›ቶም ሀዋሳ ውስጥ እስከ ዘጠነ— ¡õM }UbM:: u*f*Ul`~ እጅግ ዝቅተ— ¨‹Ö?*f* ’u[¨‹:: *f*ምህርቱን ከመከታተል ይልቅ ስለታላላቅ ሰዎች የተጻፉ SîNõ„‹” T”uw Á²¨*f*` ’u`:: ÃI”” T›ÁÅ`Ñ¨‹ ŸÉI’*f* ¨Ø„ uGw*f* [ÑÉ ´’—ና ታዋቂ ሰው ለመሆን ካለው ፍላጎት የተነሳ ነው፡፡ ሀብታም ለመሆን በርካታ ¨‹× ¨‹[Ê‹” ›M÷M:: ¾k” c^}— Ó”u— ›e}“ÒÏ c‹p Övm J• c`…M:: ነገር ግን ሀብታም መሆን የቻለው ባደረገው ጥረት አይደለም፡፡ ደራሲው አቶም ሀብታም ለመሆን መራራ ትግል እንዳደረገ በትረካው አማካኝነት ነግሮናል፡፡ ባደረገው ትግል ጊዜያዊ Ñ”²w TÓ–*f* ቢችልም ለቀጣይ ህይወቱ የሚጠቅም ›”Ç‹U ”w[*f* ›Lð^U::

›„U KGw~ Sc[*f* ¾J’¨‹” ’Ñ` ÁÑ–¨‹ u¨‹`e ’¨‹:: ¨‹`c‹” ÁÑ–¨‹ ÅÓV wMÖ~” }ÖpV vk’vu[¨‹ c?^ ›T"˜’*f* ’¨‹::eK ›„U ›ÖnL© ’Ñ` ይህንን ካልን አካላዊና ህሊናዊ መልኩ እንዴት እንደተሳለ ለማየት እሞክራለሁ፡፡

3.2.1 ¾›„U ›"L© ÑKí

¾አቶም አካላዊ ገፅታው በልቦለድ ውስጥ የተወሰኑ ቦታዎች ተገልፆ ይገኛል፡፡ የአቶም አካላዊ ገፅታ Å^c÷¨‹ u}^Ÿ÷¨‹ ›T"˜’*f* u²`³] /`°~ ›k^[w ²È ’¨‹ Ák[uM”:: ›„U [»U እና የስተካከለ የሰውነት አቋም እንዳለ¨‹ }ÑMፆªM:: eለ°ÉT¦¨‹፣ eK ›Ã•‡'›õ”Ý ¨‹'ìÑ‹\'Ó”v\ uU°^õ G‹K*f* LÃ }ÑKë ÃÑ—ል፡፡ ሌሎች ቦታዎች ላይ ደግሞ ግርማ ሞገሱ'ÉUì‹ eKT›ÖkUv†¨‹ kሳቁስ ÃÑMíM::

ስለ አካሉ የተሰጠውን አጠቃላይ ገለፃ ከመጽሐፉ ውስጥ እንይ፡

> ዛሬ አድሜው በሰላሳዎቹ መጨረሻ ላይ የሚገ˜ ÔMTd ’¨‹:: [²U wKÂ ¾}e}"ŸK lS“ }Ô“î÷M:: ጥቁር ትልልቅ ዓይኖቹ በዝማታ የሚፈልጉትን TÉረግ እንደሚ‹K‹ uÓMî Ã’uwv†ªM:: ‹U‹U wKÂ ¾ukK¨‹ ¾^e ìÑ‹\'*f*”i iwiw ÁK¨‹ Ó”v\'eM¡¡ "K¨‹ ›õ”Ý¨‹ Ò` ¨”Ç¨"É’~” ðØ’¨‹ ÃSW¡^K‹ có ÁK¨‹ Å[~ ¾}e}"ŸK¨‹ lS“¨‹ Ñ²õ ÁK¨‹ c¨‹’~ Ø”"_¨‹” kÉS¨‹ Á[ÒÓ×K‹::/ዳዊት፣12፣2000/

ይህ የአቶም ገለጻ እንደሚያሳየን አቶም ግዙፍ ሰውነት እና ወንዳወንድነት የሚታይበት ነው፡፡ በተጨማሪ ረዥም ቁመት የተስተካከለ ቁመና አለው እንዲሁም ከአንገት በላይ ያለው አካሉ ገለጻ ተደርጎለታል፡፡ ስለፀጉ\' ›Ã•‡' ›õ”Ý¨‹ }ÑM×ÞM:: Ÿ²÷I ›"L© ÑKé Ò` ¨‹e×© T”’~ ›wa }ÑMë እናገ–ªK”::

“ትላልቅ አይኖቹ በዝምታ የሚፈልጉትን ማድረግ እንደሚችሉ በግልጽ Ã’uwv†ªM::” Ÿ›"L©“ lK፡“© ÑKé¨‹ uÒ^ k`uªM:: በዚህ ቦታ የሚገ–¨‹ ¾›„U አካላዊ ÑKé u}SddÃ SMŸ‹ uK፣L Ñçvl] ›T"˜’ƒ }ÑMë ÃÑ–M::

Ä`Ç•e ¾}vK Ñìvl] Ÿ›„U u፡a ¨‹eØ }Ñ˜„ uÒ²፣× LÃ eK ›„U ŸT›Á¨‹k¨‹ጋር እያነፃፀረ ነው ¾T›Ák`u¨‹:: እዚህ ቦታ ላይ ከላይ ስለ አቶም Ÿ}ÑKç¨‹ እድሜ ከአስር አመት የታሪክ ጉዞ በኃላ ነው::

> ... አርባዎቹ እድT፧ SÚ[h ¨‹eØ ŸT›Ñ˜ c¨‹ Ò` ›Ã” K›Ã” }óÖÖ‹ ... አቶሚክ የሚለውን ስም ጋዜጦች ላይ ሲያነብ በስልሳዎቹ የእድሜ ክልል ውስጥ ¾T›Ñ˜ c¨‹ ’¨‹ uHdu‹ ¾S×¨‹ ›G‹” Ó” òƒ Kò~ ¾T›SKŸ}¨‹ c¨‹ ¾c¨‹’ƒ Ó´ð~“ kS“¨‹ ƒMp c¨‹ u፡ÁeSeK¨‹U }ÖÓ„ K}SKŸ}¨‹ c¨‹ Ó” MÏ መሆኑ በግልጽ ያስታውቃል:: /Ç©ƒ ' 12፣2000/

በሁለቱም ቦታ ስለ አቶም የተነገረን አካላዊ ገለፃ ሰውነቱ ግዙõ“ [»U SJ’‹ ’¨‹:: eK ›„U ¾qÇ kKU' ›Kvue' ›[TSÉ ¾}ÑKç ’Ñ` ¾KU:: ›„U ከኢትዮጵያዊት እናቱ እና ከኬኒያዊው አባቱ የወረሳቸው አካላዊ ነገሮች ምንም ›M}Ökc‹U::

Ÿ²፡l u}ÚT] eKÉUè cKT›ÖkUv†¨‹ nL„‹ }ÑMïªM:: eKÉUè ሁለት የተለያዩ ቦታዎች ምትሃታዊ እንደሆነ ተ’Óa“M:: uSêNñ

⇨ uÑê 31 LÃ

“K}Å[ÑM˜ ¾hÃ Ów¹ ŸMw ’¨‹ UeÒ“Â”qõÖ” ' [Ò' M¿

<u>*ምትሀታዊ*</u> GÃM ያለው ድምጽ እንዲሁም

⇨ uÑê 125 LÃ

“U” ðMÑl ’¨‹;” Åe ¾T›M eT፧ƒ uc¨‹ ¾T›[ß ’ôÉÕÉ ÉUê ›”Ç‹ <u>UƒGƒ</u> ÁK¨‹ }`ÑwÒu፡ ÉUî” “†¨‹::

አቶም ከሚጠቀምባቸው ቁሳቁሶች አንጻር ዘመናዊነት ይስተዋልበታል:: ²S“©’ƒ ŸGw~ w³ƒ ¾S’Ú ’¨‹ K፡ÁewM Ã‹LM:: U¡”Á~U uMÏ’~ ከዘመናዊነት ጋር የሚያገናኝ ታሪክ አልነበረውም። uU™‡ ¨‹eØU ›M}”çv[kU:: Å^c፡¨‹ ›„U የሚጠቀምባቸውን ቁሳቁስ ዘመናዊነት በብዙ መንገድ ’¨‹ ሊÁd¾” የፈለገው:: በሚኪናዎቹ፣በመኖሪያ ቤቱ ፣በቢሮው ውስጥ መገልገያዎች በግቢው ማስዋቢያዎች' ¨²}::

Ÿ}Ökc‹ƒ ¾›„U SÑMÑÁ ldlf‹ ¨‹eØ SŸ፡•‡”፣ u፣~”“ ¾u፡a ldlf‹ uSîGñ ¾}ÑKçበትን ሁኔታ እንቃኝ:

SŸ፡• ‹

- ❖ u}ð“×]ª GS` SŸ፡“¨‹ ¨‹eØ Ñw}¨‹ ÁሰU”U ›Íu፡ Ÿግቢ ¨Ö‹ ... ›„T›¡“ ô'፧ƒ (Ñî 50)
- ❖ S”ÑÉ LÃ Mw ¾Uƒc`p K፡V´” qTK‹... c¨‹¾¨‹ ^c‹ '¨‹:: (Ñê 38)
- ❖ ¾2004 ²S“© VÈM ¾J'‹ S`c፧Ç፡e SŸ፡“¨‹” u›Ç፡e ›uv ÔÇ“ ላይ እያፈሰሰ ተጓዘ:: (Ñî 121)

u፧ƒ

- ❖ ከከተማው ወጣ ብሎ ሰዋራ ቦታ ላይ ተንጣሎ ወደ ተÑ'v¨‹ u፧} S”Óeƒ SdÃ I”é ይወስዳታል:: (ገጽ 178)
- ❖ uxK፧ SeS` LÃ Ÿ\p ¾}SM"‹” ›Ã” uT›c`p ¾›e` eMƒ ወደታነጸው u፧~...(Ñê 178)

u፡a

- ❖ u፡a¨‹ iw`p ÁK ነ¨‹:: እንደዚህ የተንቆጠቆጠው u፡a ... (Ñê 125)

እነዚህ ከመጽሐፉ ውስጥ በተለያዩ ቦታ የተገለፁ አቶም የሚገለገልባቸው ቁሳቁሶች “†¨‹:: G‹K‹U ²S“©'ƒ የሚታይባቸው ናቸው:: አቶም እነዚህ ነገሮች መጠቀመ ¾²S“©'ƒ õLÔ~” ¾T›Á”çv`I “†¨‹:: uK፧L SMŸ‹ ¾ከw\ SÖqT›Á “†¨‹::

ስለአቶም የቀረበልን ውጫዊ ገጽታው (አካላዊ ገጽታው) የቀረበው እዚህ ቦታ ላይ w‰ '¨‹ ¾}ÑKç¨‹ uK፧KA‹ Ñìvl]ÁƒU ›T"˜'ƒ ¾}ÑKç¨‹ም um ›ÃÅKU:: Å^ሲ¨‹ uK፧KA‹ Ñìvl]Áƒ ›T"˜'ƒ K፡Ád¾” ›MVŸ[U፡፡ Ãl ÅÓV ¾Ñìvl]Á~” ¾ርe uርe Ó”-ነት እንዳናይ ያደርጋል:: እንዲሁም ሌሎች ገፀባህሪያት Kª“¨‹ Ñìvl] ›"L© ÑKí uÓw›ƒ'ƒ ›M}ÖkSv†¨‹U::

K፧L¨‹ Å^c፡¨‹ uƒ["¨‹ ›T"˜'ƒ '¨‹ ¾Ñìvl]¨‹” ›"M ¾T›ÑMç¨‹:: Ãl””U u›”É Ñ›²፧ ²`Óö uTp[w '¨‹:: uU°^õ G‹Kƒ ¾Ñì vl] አk^[w ²È ¨‹eØ ²`³] /`°~ vልነ¨‹ S”ÑÉ '¨‹ Å^c፡¨‹ ¾}[Ÿ¨‹፡፡ Ãl ÅÓV ¾›”vu፡” ስሜት የመያዝ አቅሙ ደካማ ነው:: ተውኔታዊ ቢሆ' S”ÑÉ ›Lk[uM”U Ãl” ›KTÅረጉ ደግሞ ገፀባህሪውን በአይነ ህሊናችን እንዳ“¾¨‹ ›É`Ô“M::

3.2.2 ¾› „ U l K፡“© ÑKé

¾› „ U” lK፡“© SM¡ ufe*ƒ* S”Ñድ ŸõÂ ’¨‹ KT¾*ƒ* ¾U V ¡ [¨‹:: ¾õ p` lÃ ¨ ~ ' T lu^© lÃ ¨ ~ “ **የህይወት መርኹ** uMw ¨KÉ ¨‹eØ u } ^Ÿ፡ ¨‹ **አማካኝነት ከሚገለፀው እና ከራሱ ድርጊ*ƒ*** u S ’d*ƒ* ’¨‹ K S ÓKê ¾U V ¡ [¨‹::

G) ¾› „ U ¾õ p` lÃ ¨ *ƒ*

¾› „ U” ¾õ p` lÃ ¨ **ት የምንዳስሰው ከጸታዊ የፍቅር ግን–**‹’*ƒ* › ” í` ’¨‹:: › „ U õ p` ¾T›ÁÖ n ¨‹ **ሰው ነው፡፡ ቢሆንም የተሳካ የፍቅር ግንኙነት እንዳልነበረው ከልቦለዱ ታሪክ መረዳት ይቻላል፡፡** ¾ S Ë S ] Á ¨‹ ¾õ p` Ó”–‹’*ƒ* ¾Ë S [¨‹ Ñ“ › ”Å– **ደረጃ ት/ቤት ተማሪ እያለ ነው፡፡ ማሪያ ከተባለች ልጅ ጋር ነው በፍቅር** ¾T›¨ É k ¨‹:: u²፡l ¨ p*ƒ* °É T¦¨‹ vÃÑKî U ›e^ › U e*ƒ*“ Ÿ²፡Á uLÃ K፡J” Ã‹LM:: ŸT] Á Ò` ¾’u[¨‹ Ó”–‹’*ƒ* } ^Ÿ፡ ¨‹ uÅð“ ¨‹ ’¨‹ u×U **እንደሚያፈቅራት የሚገልጽልን፡፡**

› „ U eKT] Á uk”U **በማታም ያስባል፡፡ ማሪያ ቆንጆ ልጅ ነች፡፡ አቶምን የማረከውም ቁንጅናዋ ነው፡፡ ተራኪው ስለማሪያ ሲገልጽ እንዲህ ይላል፡፡**

“Ë`vª LÃ ¾}Ô²ሳ² ¨‹ ¨` n T ìÑ‹b ' ÁM**ታወቀ ምትሀት ያላቸው ጥቁር ትላልቅ አይኖቿ፣ ቀጥ ብሎ የሚወርደው አፍንጫዋ ልቡን ሰረቀበት**” (Ç©*ƒ*፣ 13፣2000)

u²፡l ¨‹u… u፡T [¡ U ¾õ p` ØÁo Ó” ›L’dU:: **ስሚን እንኳን ለመጥራት ያለውን** Éõ [*ƒ* › T Ù S Ök U ’u[*ƒ*::

> … *ƒ*”h¦ ¾Mu‹ M°M*ƒ* q T ¾›v…” S U ×*ƒ* uÑ‹Ñ‹*ƒ* *ƒ*ÖwnK‹:: ke wKA }ÖÒ*ƒ* **ሳይታወቀው** “T] Á” wKA e T¦” } × ^ …K›õ**ታ በዝምታ** ›Ã” K›Ã” }Á¿:: ›G‹”U ke wKA “T] Á” ›K dÃ**ታወቀው፡፡ ሳግ ድምፁን እያጀበው (ዳዊት**'14፣ 2000)

ከዚህ ክስተት በኃላ አቶም ምንም መናገር አልቻለም፡፡ ለመናገር ሙከራ u፡ÁÅ`ÓU Ÿ”ða‡ Ÿ**መ**”kdke ›Mð ¨‹ *ƒ*`Ñ‹U ÁK ¨‹ nM ›L ¨ Ö‹K*ƒ*U:: Ÿ²፡Á ÃMp TMke ’¨‹ ¾k“ ¨‹:: **ማሪያ ባታውቀውም እንባውን አይታ አዝናለች፡ በ**²፡l **ሁኔታ የ**} Ë S [¨‹ Ó”–**ነት ወደ መግባባት እና ዘወትር ወደ መገና–***ƒ* › S ^::

› „ U“ T] **ያ ተገናኝተው ምን እንደሚያወ**\፣ **ምን እንደሚ**c\ ¾} ÑKì ’Ñ` ¾KU:: }Óvu‹ **እና ዘወትር መገና–***ƒ* Ë S \ wKA ’¨‹ } ^Ÿ፡ ¨‹ uÅð“ ¨‹ Áek S Ö ¨‹:: › „ U KT ] Á ÁK ¨‹ õ p` Ÿõ }– ’¨‹:: Ã l” ¾U“ ¨‹k ¨‹ ÅÓV Ÿ} ^Ÿ፡ ¨‹ uU“Ñ– ¨‹ ÑKí ’¨‹::

“lÃ¨ƒ ያለማሪያ ምን መምሰል እንደምት‹M KTcw c=V¡` lÃ¨ƒ ›÷” በስፋት ከፍታ እያዛጋች ጥርሷን አግጥጣ ልትውጠው የምትንደ[Å`uƒ ›eð] ›¨<_ ò~ LÃ ÃÅk“M::” (Ç©ƒ' 15፣ 2000)

ማሪያ ለአቶም ያላትን ስሜት ምን እንደነበር አልተገለጸም:: ነገር ግን ሀዋሳን ትታ ከቤተሰቦቿ ጋር ወደ አዲስ አበባ ስትሔድ መኪና ውስጥ ሆኖ እጇን በሀይል እያወዛወዘች እና እያለቀሰች ስትሰናበተው ተገልጿል:: Ãl ÅÓV SK¾…” እንዳልፈለገችው እና ከሱ ጋር የመሆን ፍላጎት እንደነበራት ያሳያል::

አቶም ማሪያ ተለይታ¨< ስትሔድ እሷን ለማግ–ƒ ¾Ñv‹uƒ Ñw„ ¾ÓK‹ ለማድረግ በሀብት የፈረጠመ ክንድ እንደሚያስፈልገው የሚያምነው Ãl” Ñ›²? '¨<:: T]Á K›„U ¾õp` w‰ XይJ” ¾lÃ¨ƒ SeS\” ¾k¾[ባƒ '‹:: ይህ ሆኖ ሳለ ደራሲው eKT]Á um ¾J' ÑKé ›McÖU:: ìÑ‹b '›Ã“¦ እና አፍንጫዋ ብቻ ነው የተገለፀው:: ይህ ደግሞ አቶም እስከ ህይወቱ ፍፃሜ ድረስ ከአዕምሮው ÁMÖó‹ ¨<” T]Á” }Å^c=¨< u¨‹M እንዳያውቅ ያደርገዋል:: ስለማሪያ አካላዊ ገለፃ በደንብ ቁልጭ }Å`Ô አልተገለፀም:: u›„U lK=“ ¨‹eØ ¾ðÖ[¨< UeM ›”vu=¨< ›°Ua ¨‹eØU SõÖ` አልቻለም::

ŸT]Á ›"L© ገለፃ በተጨማሪ ህሊናዊ መልኳ ምን እንደምትመስል አለመገለጹ K?L¨< ¾Å`cቱ ድክመት ነው:: ማሪያ አቶም እ”ÇÃ[cƒ ¾J'‹'uƒ 'Ñ` U”U የታወቀ ነገር የለም:: eK ›„U Áላƒ ›SK"Ÿƒ፣ elÃ¨ƒ' eKõp` ÁLƒ õMeõ“ ¾}ÑKì 'Ñ` ¾KU Ãl SJን ደግሞ አቶምን የማረከው ፀጉሯ፣ አይኗ እና ›õ”Ýª w‰ '¨< Ác–M::

¾›„U ¾c?ƒ Seð]Á¨< T]Á '‹:: ስለማሪያ የተነገርው ደግሞ በጨረፍታ '¨<:& e²=l u›„U Mw ¨‹eØ ²LKT© UeM SõÖ` ¾‰K‹ዋ ማሪያ K›”vu= Ó” ÓMî }Å`Ò ›M}dK‹U:: ›„U uGwƒ [ÑÉ ueŸ?ƒ ÔÇ“ SÕ´ ŸËS[በኃላ ሀዋሳ ድ[e õKÒ H¦ÇÞM:: ›v… Ãc^uƒ ¾'u[Se]Á u?ƒ É[e uSH¦É eKH¦Æuƒ xታ መረጃ ሰብስቧል:: ባገ–¨< መረጃ መሰረት አዲስ አበባ ተመልሶ ነው ›eÅ”Òß S`Ê ¾cT¨<:: ማሪያ ከነ አባቷ በመኪና አደጋ ሞታለች:: አነድ dም”ƒ u\” ²Ó„ eKT]Á ›'v:: Ÿ²=Á Ó” ^c‹” ›Ö”¡a ¨Å e^¨< }SKc:: w†˜'~” ግ” ²¨ƒ` Áስበው ነበር:: በዚህ ሁኔታ ነው ¾G‹K}—¨< ¾õp` lÃ¨~ ጅማሮ የሚሆነው::

G‹K}— ¾õp` lÃ¨~ ¾T›ËU[¨‹ °ÉT¦¨‹ ucLdዎ‡ S Ú[h ÑÅT ነው፡፡ በዚህ ወቅት እናቱና ማሪያን በሞት እንደተለዩት ካወቀ አመታት ተቆጥረው ነበር፡፡ ሀብታም ሆኖ ዘወትር ብቸኝነት ይጫጫነው ነበር፡፡ ከእለታት በአንድ እሁድ ቀን ነው የእግር ጉዞ እያደረገ በኃይል ድካም ሲሰማው ወደ ሽሮ ሜዳ የሚጓዝ ታክሲ ውስጥ Ñw„ Ÿ¨Ã"gƒ Ò` ¾}ª¨k¨‹:: ¨Ã"gƒ u}¡K c¨‹'ቷ q"Ð ¾Uƒ vM ›Ã'ƒ ስƒ J" uìvÃU ´U}— '‹:: ስK¨Ã"gƒ u}^Ÿ¨‹ ›T"˜'ƒ ¾U"Ñ—¨‹ ÑKí ¾T›Ÿ}K¨‹" Ã S eLM::

> ... "ŸLÃ Kwd¨‹ ¾'u[¨‹" ÍŸ‚ƒ ›¨‹Mn vÖKk‹¨‹ Íþ'› w‰ ተቀምጣልች፡፡ ከፊል ሰውነቷን ለውጪው ማህበረሰብ አጋልጧታል፡፡ Ë`vª ላይ ካዘናፈለችው ፀጉሯ ጋር ተዳምሮ የታክሲ ውስጥ ልዕልት አድርጓታል፡፡" (Ç©ƒ ' 29፤2000)

›„U ¾¨Ã"gƒ ¨‹uƒ T`¢ƒ '¨‹ በተደጋጋሚ እንድታናግረው የጎተጎታት ¨Ã"gƒ ግን ዝም ማለትን መርጣለች፡፡ አቶም ዝመታዋ አልህ አስይዞት በድፍረት ቤቷ É[e }Ÿƒ KÅ ነው የተዋወቃት፡፡ በኃላ ስሙን ሲነግራት ወይንሸት ትደነግጣለች፡፡ በዚህ ሁኔታ የጀመ\ƒ" Ó"—ነት ከሶስት ወራት በኃላ ወደ ትዳር አሳድገውታል፡፡

›„U Ÿ¨Ã"gƒ Ò` u'u[¨‹ Ó"—‹'ƒ ¾T]Á" õp` 'u` uGdu‹ c፡}Ñw` የኖረው ወሲብ ሲያደርግ የማሪያን ስም እየጠራ ነበር፡፡ ወይንሸት በሌላ ሴት እያሰባት ¾T›Á¨×ƒ S J'‹ u፡ÁeŸóƒU K›e` ›Sƒ ›w^¨‹ S•` ‹KªM:: ›„U ለወይንሸት ምንም ፍቅር እንደሌለው ነው ከልብወለዱ መረዳት የምንችለው፡፡

›"Å— ¨c፡w uT›ÁÅ`Óበት ወቅት ማሪያን እየጠራ እና ለዘመናት ሲፈልጋት እንደነበረ ነው ሲናገር ምንሰማው፡፡ K‚L¨‹ ƒMl 'Ñ` ulÃ¨~ ¨‹eØ ¾ƒ—ውም ቦታ ላይ ተሳታፊ አላደረጋትም፡፡ ይህ የሚያሳየን ለሷ ምንም ቦታ እንደሌለው ነው፡፡ ¨Ã"gƒ" ÁÓvት እንጂ አንዳችም ስሜት እንደሌለው ነው ¾U"[Ç¨‹፡፡ እሷም ለምን ይህ ሆነ ብላ ተቃውሞ ስታቀርብ አናስተውልም፡፡ ደራሲው በዚህ ምክንያት ግጭት SõÖ` እየቻለ ነገር Ó" ›LÅ[Ñ¨‹U:: የወይንሸት ስነልቦናዊ ቀውስ በአቶም ህይወት ውስጥ የፈጠረው እክል የለም፡፡ ወይንሸትን እንደ አንድ የሚያምር የቤት ማስዋቢያ ነው አቶም የተጠቀመባት፡፡ ይህ ደግሞ አቶም ለሴት ልጅ ከሚያሳየው ክብር አንፃር ሲታይ የአቶም ባህሪ ዝላቂነት የጐደለው ልንለው እንችላለን፡፡ ለማሪያ ቀይቶም ለፌኔት የነበረው ስሜት እንዲሁም ለወይንሸት ለራሷ ያደርገው የነበረውን እንክብካቤ ምን እንደቀየረው ምክንያቱ አልተገለፀም፡፡ ለአስር አመታት ያደረገላት አንዳችም ነገር አለመኖሩ በባህሪው ላይ ያሳየው ለውጥ ከምን እንደመጣ አልታወቀም፡፡

ከወይንሸት ጋር በትዳር እያለ ፌኔትን ለፍቅር ማሰቡ ለወይንሸት ምንም ቦታ እንዳልሰጣት የሚያሳይ ነው፡፡ ቀጣይ የፍቅር ህይወቱ የሚጀምረው በትዳር ውስጥ እያለ ነው፡፡

fe}—ው የፍቅር ህይወቱ በዕድሜው በአርባዎቹ መጨረሻ ላይ ነው የሚጀምረው፡፡ ከሠራተኞቹ ጋር በነበረው አመታዊ ስብሰባ ላይ ኢሊባቡር የሚገ– ¨‹” ድርጅቱን ወክላ አመታዊ የስራ “] þ ` ƒ” KTp[w ŸS×‹ ¨‹ ô'¦ƒ Ò` '¨‹ õp` ¾T›Ã²¨‹:: ô'¦ƒ uSM¡U J' uvl] ŸT]Á Ò` }SddÃ SJ“፤ '¨‹ ›„U” õp` ¨‹eØ ¾Ÿ}}¨‹:: ô'¦ƒ ŸT]Á Ò ¾T›ÁSdeLƒ ìÑ‹b'›Ã“፤' ›õ”Ý ª እና ስትናገር እርጋታዋ ነው፡፡ የፌኔትን ውበት ተራኪው እንዲህ ይገልጽልናል፡፡

> “እንደቂጤማ የተነሰነው ወርቃማ ፀጉሯ ጀርባዋ ላይ ተጎዝጉዟል፡፡ እንደከዋክብት የሚንቦገቦጉት አይኖቿ ሙልት ባለው ቅንድቦቿ ታጅበዋል፡፡ kØ wKA [²U ÁK¨‹ ›õ”Ý ª ¾aT©Á”” ›ፍ”Ý ÁeŸ'Çል፡፡ ከናፍሮቿ K÷ð'Æ የደረሱ ፅጌረዳዎችን ዋጋ ያሳጣሉ” (Ç©ƒ ' 46፣2000)

አቶም ፌኔትን እንዳያት ነው የወደዳት፡፡ በሳ፬ ¨‹uƒ }TC¢ '¨‹ eucv¨‹” c÷²Ò uÅð“¨‹ “Ø\ '¨‹” ÁK¨‹:: ¨Ç÷Á¨‹ ô'¦ƒ” ¾õk` ›Ò\ ለማደረግ እቅድ Á¨×M:: eKd፬ ucucu¨‹ S[Í ¾Uƒ¨Å¨‹ vM እንዳላት ይገነዘባል፡፡ በህይወት ²S'‹ T]Á” ዳÓV ›Ó˜„ U”U 'Ñ` እንደማያግደው ለራሱ ቃል ይገባል፡፡ vk'vu[¨‹ c፣^ vL፬” ÁeÑÉKªM:: ô'¦ƒ LÃ uT›Å`evƒ ŸvÉ G²” ›ê“˜“ አዛኝ በመምሰል አዲስ አበባ እንድትዛወር ያደርጋል፡፡

›Ç÷e ›uv c÷ÁS×ƒ K›e` ›Sƒ ¾•[‹¨‹” T›e~” ›va፣ ለፌኔት ደግሞ ቤት Ñ´„Lƒ ¾e^ °ÉÑƒ cØቷƒ '¨‹ የሚያመጣት፡፡ ለፌኔት ግን ከደስታ ይልቅ Ø`×_” '¨‹ uMv፬ ¾ì'cvƒ፡፡ ዘወትር ከስራ ስትወጣ እየጠበቀ እንድትወደው ለማድረግ እንክብካቤ ቢያደርግላትም ለፌኔት K÷ªጥLƒ ›M‰KU:: አቶም የፌኔት ችላ ባይነት እልህ ውስጥ ቢከተውም በሌሎች ነገሮች ላይ እንደሚያደርገው የሀይል እርምጃ ለመውሰድ አልሞከረም፡፡ እውነተኛ አፍቃሪ ሆኖ እየተንከባከበ የፍቅር ስሜቱን እንድትረዳለት ጥሮዋል፡፡

›„U õp\” ¾ÑKçLƒ Ÿw² ¨‹× ¨‹[ድ uኂL '¨‹:: Lk[u¨‹ ¾õp` ØÁo ያMÖup¨‹” SMe uTÓ–~ Mu‹ uGc፣ƒ ÅMnK‹::

> “ እኔ አላምንም እኔ …uõì‹U Ÿ¨ÅÉi” T¦e, ƒJ—ለሽ ማለት ነዋ! እ… Ÿ¨ÅÉi˜ ""^ ¾T›¨KÆ q”Ð q”Ð MÐ‹ Ã•\—M TKƒ 'ª!
> “አዎ የኔ ጌታ፡፡ K³_ Ó” Ãun“M:: 'Ñ u²÷l c¯ƒ “!” (Ç©ƒ ' 225፣2000)

›„U K[»U Ñ›²? c=“õk¨‹ ¾•[nM eK’u[Á ለ አንዳች ማመንታት ወደ u?~ ÃÑcÓdM:: uTÓe~ Ó” ¾}Öuk¨‹ ’Ñ` ›MJ’U:: V~” ÅÓd Öuk‹¨‹ u›”É x”w lÃ¨~” ›d×‹¨‹::

አቶም በፍቅር ህይወቱ ስኬታማ አልነበረም በተለይ ከማሪያ ጋር የነበረው ፍቅ\ uÉ”Ñƒ ¾}s[Ö ’¨‹:: }Óvw}¨‹ u}ÅÒÒT› SÑ“–ት እንደጀመ\ ’¨‹ T]Á Ÿ’u?}cv uÉ”Ñƒ Gªd” ØL ¾UƒH¦Å¨‹ ›„U ለስንብት እንኳን እድል ሳይኖረው በእጥልጥል የቀረ ፍቅ\ን ፈልጎ እንሚያገ–¨‹ K^c‹ nM u=ÑvU dÃd"Kƒ k`...M::

Ÿ¨Ã”gƒ Ò`U u›"M ›w[¨‹ ይሁኑ እንጂ ደስተ– ¾J’ Ñ›²? ›LdKðU፡፡ እንደወረት አይነት ፍቅር ሲጀምር ብቻ ነው አቶም ፍቅ\” c=ÑMØKƒ ÁÑ–¨‹ Ÿ²=Á በኃላ ግን አስር አመት አብረው ሲኖ\ ¨Ã”gƒ u›„U lÃ¨ƒ ¨‹eØ ¾ð¾Å‹¨‹ ’Ñ` ›M’u[U::

Ÿô’¦ƒ Ò`U ¾’u[¨‹ Ó”–ነት እንዲሁ መሰናክል የበዛበት ነበር፡፡ በየመንገዱ ¾}Ñ–- እንቅፋቶቹን በሀይል ማስወገድ ቢችል እንኳን ፌኔትን እንዳሰበው የግሉ ማድረግ አልቻለም እንዲያውም ፌኔት ከመጠን በላይ የሆነው እንክብካቤው ተÖ^×] እንድትሆን ነው ያደረጋት፡፡ ህይወቱንም ያሰጠቸው እሷ ራሷ ነች፡፡

እዚህ ላይ አቶም ወይንሸትን እና ፌኔትን የወደዳቸው ከT]Á ጋ` ¾T›SdcM ’Ñ` eLL†¨‹ SJ’‹” SÑ”²w Ã‰LM:: ’Ñ` Ó” Å^c=¨‹ ¾›„U” እና የማሪያን ግን–‹’ƒ u×U l”îM uJ’ S”ÑÉ ’¨‹ ¾ÑKìM”:: eKT]Á SM¡ ¨‹e×© T”’ƒ፣ ›’ÒÑ`፣ õpb” K›„U ¾UƒÑMêuƒ ’Ñ` uÅ”w SÑKê ነበረበት ምክንያቱም የፍቅር መሠረቱ እሷ ስለነበረች፡፡ ስለእርጋታቸው በመፅሐፉ ውስጥ Ÿ}ÑKç¨‹ Kfe~U ›”É ›”É UXK‹ እንውሰድ:-

T]Á

“U” ðMÑl ’¨‹;” ብላ ጠየቀቸው፡፡ ረጋ ብላ አይኖቿን እያንከራተተችበት /Ñî 14/

¨Ã”gƒ

U”U SMe ›McÖ‹¨‹U:: ´U:: Ãve wL ‹L vÃ’ƒ uƒMl uT›’uwuƒ ተሞልታ ወደ ሌላ አቅጣጫ መመልከት ጀመረች፡፡ /ገፅ 29/

ô’¦ƒ

የድርጅቱን የአንድ ዓመት ትግል በውብ ድምፆቿ በርጋታ ታሰማ ጀመር /ገፅ 46/

Å^c=¨‹ ¨Ã”gƒ” u›„U lÃ¨~ ¨‹eØ K›”É ›LT w‰ ’¨‹ የተጠቀመባት፡፡ የማሪያ ፍቅር ውስጡ እንዳለ ለማሳየት ይህ ደግሞ አስር አመት በትዳር ŸS•` Ò` ›ÃÑ“˜U uc‹ lÃ¨ƒ ¨‹eØ ተሳታፊ አላደረጋትም፡፡ እዚህ ላይ ደራሲው ጣልቃ ገብቶ የሷን ሚና እንዳናይ አግዶናል፡፡

K) T l u ^ © l Ã ¨ ~

› „ U ŸM Ï ' ~ ËU a ¾T l u ^ © l Ã ¨ *ƒ* *ƒ* ee` › Ã c } ª M∩*ƒ* U:& *ህ* ª d Ÿ" ~ Ò` u T›• [u *ƒ* ¨ p *ƒ* ŸÔ[u⁇*ƒ* U J ' Ÿ› "vu፡ ¨ ‹ Ò` ÁK ¨ ‹ Ó"–‹' *ƒ* U" ***እንደሚመስል የተገለፀ ነገር የለም፡፡ በትምህርት ቤት ቆይታውም ሆነ በስራ ቦታ ጓደኞቹ*** Ã '‹ \ *ƒ* › Ã '‹ \ ***ት የተገለፀ ነገር የለም፡፡ ካደገም በኃላ ከማሪዮ ኪፐታኖ ጋር በስራ ግን–*** ‹' *ƒ* U ¡ " ***ያት ይግባበ እንጂ ስለ አብሮነታቸው ማለትም ስለጓደኝነታቸው የተገለጸ ነገር*** ¾KU::

› „ U u⁇ } cv© Ó"–‹' *ƒ* „ ‹ " ÕÅ™ ‹ vÃ • \ *ƒ* U uõ p ` l Ã ¨ ~ ŸW ^ } ™ ‡ Ò` ÁK ¨ ‹ Ó"–‹' *ƒ* ŸT l u [cu‹ Ò` SÑ"–~" › Ã k ` U፡፡ Å ^ c፡ው Ó" › „ U" w†– ***ፍጡር አድርጎ ነው የሳለው፡፡ የልቡን የሚያዋየው እውነተ–*** ÕÅ– ***አልፈጠረለትም፡፡ በዚህ ምክንያትም የስነ ልቦና ቀውስ ሲደርስበት አይታይም፡፡*** › „ U ***ስለህዝቡ ዘወትር ያስባል፡፡ ስለ እሱና ስለድርጅቱ አንዳችም መጥፎ ነገር እንዲወራም ሆነ እንዲታሰብ አይፈልገልም፡፡ ምንም እንኳን በርካታ ህገወጥ ተግባር ቢሳራ***U l ´ u‹ ***እንዲያውቅ አይፈለግም፡፡ ትንንሽ ወንጀሎችን እንኳ ሲሰራ በጥናት*** ' ¨ ‹ ***የሚያከናውነው*** :: Ÿ ¨ "ËK‹ u***ኋላም ምንም ፍንጭ ማንም እንዳያገኝ ያደርጋል፡፡ ይ***l } Óv \ ÓÉ ¾K i ***እንዳልሆነ ህዝቡ ይህንነ ተግባ\ን እንዳያውቅበት ካለው ጥንቃቄ የተነሳ ነው፡፡*** vKeM × ' *ƒ* u S ‹K‹ u Ì u፡***ገኘ***‹U ² ¨ *ƒ* ` Ø" n o ***ግ"*** › ÃK¾ ¨ ‹U::

K⁇L***ው ለ***c ^ } ™ ‡ ¾***ሚ***c Ö ¨ ‹ › ¡ w a *ƒ* ' ¨ ‹:: c ^ } ™ ‡ e ^ ¨ ‹" u } Ñu፡ ¨ ***መንገድ እስከሰ\ለት ለነሱ ሚያሳየው ከበሬታ በሰራተኞቹ ዘንድ እንዲወደድ አድርጎታል፡፡ ይህ ነገ*** ÅÓ V ¨ Å l w [} cu‹ S Óv~ e***ለ***T Ã k ` T l u [cu‹ ***እንዲወደው የሚያደረግበት መንገድ ነው፡፡***

› „ U eKc‹ S Ø ö 'Ñ ` K l ´ w ¾T›***ሰ***^ ß T "–¨ ‹"U ›"M T e ¨ ÑÉ ÅÓ V l ´ u‹ u Ø \ ®***ይን እንዲያው መፈለጉን የሚገልጽ ነገር ነው፡፡ መዕህ***ñ ¨ ‹eØ › "É UdÌ u S ¨ ‹cÉ Ã***ህ"ን*** Ñ‹Ç***ይ*** Le [ÓØ:: › "É vKGw *ƒ* eK › „ U S Ø ö 'Ñ ` u S "Ñ \ ***የደረሰበትን እንዲህ ይገልጻል፡፡*** "c ¨ ‹¾ ¨ ‹ K⁇L ÁuÆ "ÓÓ a ‹ " Ÿ T ŸK‹ uò *ƒ* uõ Ø' *ƒ* › ñ ***እንዲከረቸም ተፈረደበት"*** (Ç© *ƒ* 199፣2000)

ማህበረሰቡ አቶም ባለው ሀብት ብዛት ያውቀዋል፡፧ ነገር ግን አቶም በእግ\ ሲዛዋወር፣በታክሲ ሲሳፈር ማ"U c ¨ ‹ "› „ U" w***ሎ*** ›MÖ ^ ¨ ‹U:: ***ታክሲ ውስጥ የጨቀጨቃት ወይንሸት እንኳን እቤቷ ገብቶ ሻይ ጠጥቶ እስኪወጣ ድረስ ማንነቱን አላወቀችም እዚህ ላይ ደራሲው ስህት የሰራ ይመስለ–ል፡፡ በአለም አቀፍ ደረጃ እውቅና***

ÁK¨<” c¨< Mwc<” uS k¾` w‰ uT l u[cu ¨<eØ c=³ ª ¨ ` ማ”U ›„U K=J” Ã<LM wKA ›MÖ[Ö[U TK*ƒ* ›dT˜ ›ÃÅMU::

ሐ. ¾lÃ¨*ƒ* S`ኹ

›„U ¾^c< ¾J’ ¾lÃ¨*ƒ* õMeõ“ ›K¨<:: ÃlU u}KÁ¾ S”ÑÉ }ÑM×ÅM:: lÃ¨*ƒ*” k“ KTÉ[Ó S”ÑÉ LÃ ¾T›Ò[Ö<*ƒ*” uwMÖ*ƒ* Te¨ÑÉ የሚል መርኽ ይከተላል:: ይህንን ደግሞ እራሱ ከሚናገረው እና ŸMÏ’~ ËUa ŸT›ÁÅ`Ñ¨< S[Ç*ƒ* Ã‰LM::

አቶም በልጅነት ወቅቱ በት/ቤት እያላ ከመምህ\ Ò` }Òß„ ’u`:: ¡õM ¨<eØ Ÿ*ƒ*Ul`~ Ò` }ÁÁ»’*ƒ* ¾K?K¨<” SîNõ c=Á’w SUl\ eLÑ–¨< መፅሐፉን ይቀማውና ከክፍል ያስወጣዋል:: አቶም የትምህርቱ ክፍለ ጊዜ እስኪያጠናቅቅ Öwq SUl\ ከክፍል ሲወጣ መፅሐፉን እንዲሰጠው ይጠይቀዋል:: መምህ\ Ÿñ~ እንዲጠፋ ሲነግረው አቶም መጮኹን አቁሞ መፅሐፉን እንዲመልስለት ይጠይቀዋል::

> “Ÿò , Øó” ›”v[ku*ƒ*
> “c¨<Â TÕ^*ƒ*l” ›lU“ SîNô” eÖ˜”
> …SUl\ ÁÅSÖ¨<” ®.’Ñ` ß”pL~ c=ÁÑ“´w uØò K=Sታው<
> }”Å[Å[u*ƒ*:: ›„T›¡ Ó” T›³’<” Öwቆ uu<Ö= kKu¨<:: SUl\ cTÃ UÉ\ Ó^ Ñv¨<:: K?L u<Ö= ÚS[K*ƒ*::SîNñ” kU„ ¾*ƒ*Ul`*ƒ* u?~” Ñ›ቤ LÃSKe }c“u}¨< (Ç©*ƒ*' 18፣ 2000)

›„U ¾ðKÑ¨<” KTÓ–ት ማድረግ ያለበትን ከማድረግ ወደኃላ አይልም እናም በመንገዱ የተጋረጡበትን እንቅፋቶችን ማስወገድ የሚጀምረው በዚህ እድሜው ነው:: በስራ አለምም እያላ ወደ አዲስ ›uv H¦Ê e^ ለSðKÓ K=ÑØS¨< ŸT›<K¨< የገንዘብ እጥረት ለTUKØ ›c]¨<” ብMጠት በተሞላበት ሁኔታ ያጭበረብራቸዋል:: ያሰበውን ከማድረግ እነዳያግዱት ከመንገዱ በዘዴ ያስወግዳቸዋል::

›„U ¾SËS]Á ”w[~” ÁÑ–u*ƒ* S”ÑÉ }SddÃ ’¨<:: ¾J,M vKu?*ƒ* ¾J’†¨<” c?*ƒ* "i¢[ST*ƒ* uኂላ ልቢ እንዲሸፍት ያደርጋታል:: ያልጋ ቁራ— ¾J’¨< ባለቤቷ c=V*ƒ* ›„U ui`¡“ Ÿc?*ƒ*Äª Ò` Ãª ªLM:: u›^}— ¨` Ó” እሷም ባሏን እንድትከተል ነው ያደረጋት:: ይህ ደግሞ አቶም ንብረቷን የግሉ ለማድረግ ካለው ምኞች የተነሳ ነው:: የፈለገውን እንዳያገኝ መንገዱ ላይ የነበረች እንቅፋቱ ነበረች ማለት ነው:: ብልጠት ተጠቅሞ አስወግዷታል::

Ã l" Ñ‹ÇÃ ¾uKÖ ÑMê KTÉ[Ó uSîNñ ¾}Ökc¨‹" uUc?K?'ƒ እናንሳ"... uG‹K}—¨‹ ¨` Ÿ›„U Ò` ui`¡" }ð^`S¨‹ u›^}—¨‹ ¨` vKu?..." }Ÿ}K‹:: uXU"ƒ ¾u?~ c^}™‹ uS‹K‹ u›ÇÇ=f‹ }}Ÿ‹::" (Ç©ƒ' 23'2000)

ይህ የሚያሳየን አቶም ሰራተኞቹን ጭምር ከስራ ገበታቸው ያሰናበታቸው አሉባልታ እንዳያስወ\ uS"ÑÆ LÃ K?L እንቅፋት እንዳይጥሉ እነሱ ራሳቸውን ከመንገዱ በጊዜ ማስወገዱ ነው:: ሰራተኞቹ በስራገበታቸው ላይ ተገኝተው ስራቸውን u=kØK‹ T›eØ\ን ሊያጋልጡበት ስለሚችሉ ነው ከስራ ያሰናበታቸው::

አቶም በዚህ ብቻ አያበቃም:: ፌኔትን የግሉ ለማድረግ የምታፈቅረውን ባሏን እንዲወገድ አድርጎዋል:: እንዲሁም ቱሉ ጉራቻ ታራራ ላይ ያለውን ሀብት በግሉ KS¨‹cÉ c=M የትሪፕል ኩባያን ቡድን አባለት በሙሉ እንዲወገዱ አድርጎዋል:: u›ÖnLÃ ›„U S"ÑÆ LÃ Áሉትን እንቅፋቶች ማስወገድ የሚል መርህ የሚከተል '¨‹:: Ã l"'‹ 'Ñ\ንም በራሱ አንደበት ዬርዳስን ሲመክር ማድመጥ እንችላለን:: "...S"ÑÉl LÃ ¾}ÒðÖ‹ƒ" 'Ña‹ uwKÖƒ "e¨ÑÉ¡ ¯KU Á"} ƒJ"K‹::" (ዳዊት፣ 125፣ 2000)

›„U ¯KU" ÁÃuƒ S"ÑÉ ^e ¨ÇÉ uSJን ¾ግM ØpS‹" w‰ ¾TeÖup }Óv` '¨‹ ¾T›ÁŸ"¨‹'¨‹:: ÓL© lÃ¨~" k" KTÉ[Ó c=M የሌሎችን ህይወት ቢጠፋ ደንታ የሌለው ሰው ነው:: አለምን የሚÁÃuƒ ›Ã" ÓL© ጥቅም ላይ ያተኮረ ሰብዓዊነት የማይሰማው የሰው ህይወት ትርጉም የሚኖረው እሱ c=ðMÓ w‰ }ደ`Ô '¨‹ ¾}dK¨‹::

ሌላው አቶም በርካታ የህይወት ውጣ ውረድ ማድረጉን በተራኪው‹ ›T"˜'ƒ በዘርዛሪ/በርዕቱ አቀራረብ ዘዴ ያቀርብልናል:: ከዚህ ይልቅ በተውኔታዊ መንገድ ከህይወት ጋር ቢያጋፍጠው ውጣ ውረዱን ፊት ለፊቱ ማየት እንችል ነበር:: የአቶ ›w³—¨‹" lÃ¨~ u}^Ÿ=¨‹ ›T"˜'ƒ u²`³] /`°~ ›k^[w ²È Sp[w ›"vu= Ÿ›„ም ጋር ያለው ቀረቤታ እንዲርቅ አድርጎታል:: እንዲህ ሆነ ŸT›K" ¾ሆ'¨‹" 'Ñ` ማሳየት ነው የሚገባው::

Å^ሲው አቶምን ሲስለው ያቀዳቸው ነገሮች እንዲሳካለት አድርጎዋል:: ከፍቅር lÃ¨~ ውÜ Áለውን የህይወት ምዕራፎች በሙሉ እንዳkÇ†¨‹ '¨‹ ¾HÆKƒ:& ልቦለዱ ታሪክ ውስጥ ብዙ ውጣ ወረድ አልፎ እዚህ ደረc ŸTKƒ ¨‹Ü Ádለð¨‹" ¨‹×¨‹[É ›L¾"U:: u}ÚT]U ›Mö ›Mö ›ንኳን እቅዱ የመክሸፍ አደጋ

›K” ¹ uበuƒ U፧ Ã l ÅÓV ¨Å õì‹U’ƒ ÃÖÒM:: ›”É Ñì vl] ÅÓV uU”U ነገር ፍፁም ሊሆን አይችልም ከሆነ የምናብ አለም ፍጡር እንደሆነ ከአንባቢ ጋር dÃÑ“˜ u²=Á¨‹ Ãk^M::

Ñìvሀሪው ለታሪኩ ዕድገት ከፍተ– ›e}ªë ›u`¡ቶªM:: ዓብይ ምኞቱ T]Á” KTÓ–ት በሀብት ያፈረጠመው ክንድ እንዲኖረው ማድረግ ነበር፡፧ የሀብቱን Ñ‹ÇÃ KTdካት ሲል ያደረገው ውጣ ውረድ ታሪኩ ወደፊት እንዲራመድ አድርጐታል:: uኂLU T]Á uሞት እንዳጣት ካወቀ በኃላ ከሷ ጋር በሁሉ ነገር የምትመሳሰለዋን ô’¦ƒ” KTÓ–ት ሲል በርካታ ትግል አድርጎዋል:: ያደረገው ትግል ደግሞ ከበርካታ የልቦለዱ ባለታሪኮች ጋር እነዲገናኝና እንዲጋጭ ስላደረገው ታሪኩ ዕድገት ላይ Áu[Ÿ}¨‹ ›e}ªë kLM ¾T›vM ›ÃÅKU::

Å^c=¨‹ Ñìvl]¨‹” uª“ Ñìvl]’ƒ c=eK¨‹ eለሱ SÓKê ¾’u[uƒ” በርካታ ነገሮች ዘንግቷቸዋል:: ¾T›ÖL†¨‹ና ¾T›¨Ç†¨‹ ’Ña‹ U”’ƒ' ፖለቲካ፣ሀይማኖት የራሱ አመለካከት ከሌሎች ሰዎች ጋር ያለ¨‹ Ó”–‹’ƒ፣ ´U}˜’~' ቀKwLv’~ u´`´` SÑKê ÃÑv¨‹ ’u`:: u²=l ¾ª“ Ñìvl]’ƒ” ሚና በታሪኩ ውስጥ ባለው ድርሻ እንጂ የምናውቀው በነዚህ ነገሮች ተለይቶ አይታወቅም::

¾መêGñ T°ŸL© ßwØ ¾U“Ñ–¨‹U u›„U ›T"˜’ƒ ’¨‹:: Å^c=¨‹ u›„ም õéT¦ K=K” ¾ðKÑ¨‹ ’Ñ` “›d Ô`Ô] ²”Ê Á¨×M ¾c¨‹ ðLÑ› ¾^c‹” Á×M” ’’¨‹:: ›„U uታሪኩ ውስጥ የግሉ ሊያደርጋቸው የሚፈልጋቸው እና ÁÅ[Ò†¨‹ ’Ña‹ uS‹K‹ ¾c‹ ›M’u\U:: ¾SËS]Á ”w[ƒ Áð^¨‹ ¾c¨‹ ”w[ƒ ’u`:: lÑ¨Ø ”ÓÉ Á"N=Év†¨‹ ’Ña‹ ¾l´w ”w[„‹ “†¨‹:: ¾~K‹ Ñ‹^‰ T°É” ¾l´w ”w[ƒ ’¨‹:: ô’¦ƒ ¾K?L c¨‹ T›eƒ ’‹ u›ÖnLÃ ¾c¨‹ ¾J’ ’Ñ` c=ðMÓ ’¨‹ ¾^c‹” Á×¨‹::

ምዕራፍ አራት

4. ማጠቃለያ

የአውሎ ንፋስ ዶንኪረኞች ውስጥ በዋና ገፀባህሪነት የተሳለው አቶም ኪማቲ አካላዊና ህሊናዊ መልኩ መፀሀፍ ውስጥ ይገኛል። ሆኖም በአንባቢ ግልፅ ብሎ በሚታይ መንገድ አልቀረበም። በተለይ አካላዊ መልኩ በተደራሲ አይምሮ ውስጥ ቁልጭ ያለ ምስል አይፈጥርም። ስለዚህ ተደራሲው አቶም ኪማቲን በአካል እንዲህ አይነት ነው ብሎ የተሟላ ገለፃ ባለማግኘቱ በደንብ አላውቀውም ለማለት ያስችላል።

የአቶም አካላዊ ገለፃ ሲደረግ አይን፡አፍንጫ፣ግንባሩና ፀጉሩ ብቻ ነው የተገለፀው። ስለ ከንፈሩ፣ ጥርሶቹ የፊቱ ቅርፅ፣ ጉንጩ፣ ፂም አለው ወይስ የለውም? የቆዳው ቀለም፣ የጆሮ አቀማመጥ አልተገለፀም። ሲያወራ የእጆቹ እንቅስቃሴ፣ የዓይኑ እና የቅንዱቡ ሁኔታ የአካል ቅልጥፋናው፣ አረማመዱ፣ አለባበሱ፣ ከሌሎች ሰዎች የሚለይበት እንቅስቃሴው መግለፅ ነበረበት። ይህ ባለመሆኑ ነው ስሙን በሰማንበት ቅፅበት በአይምሮአችን ምስሉን መከሰት የማንችለው።

ሌላው ህሊናዊ መልኩ ላይ ማህበራዊ ግንኙነቱ አልተገለፀም ማለት ይቻላል። ከሰዎች ጋር የሚያደርገው ግንኙነት በአንድ አቅጣጫ ላይ ያተኮረ ነው። የስራ ግንኙነት ብቻ ነው ብዙ ቦታ ያለው። ከዚህ ውጭ ጓደኝነት ፖለቲካዊ ተሳትፎ፣ ሀገራዊ ተሳትፎ (ልማት፣ ዕርዳታ፣ ወዘተ)ሰብዓዊነት የመሳሰሉት ነገሮቹን ማወቅ አልቻልንም ይህ ባለመሆኑ ገፀባህሪውን እንደ አጭር ልቦለድ በአንድ ገፅ ብቻ እንድናየው ተገደናል።

አቶም <u>የአውሎ ንፋስ ዳንኪረኞች</u> ውስጥ ዋና ገፀባህሪ ነው አጠቃላይ የልቦለዱ ታሪክ በሱ ህይወት ዙሪያ ያጠነጥናል፤ ነገር ግን አቶምን ከውልደቱ እስከ ሞቱ ባለው ህይወት ውስጥ ለታሪኩ ወሳኝ የሆኑ ምዕራፎች አልተገለፁም የልጅነትና የወጣትነት ጊዜ ከመቶ ሜትር (100ሜትር) ሩጫ ባልተናነሰ ፍጥነት በአንድ ምዕራፍ ውስጥ ተጠቃለው ነው የተገለፁት። ተራኪው ታሪኩን በአጭሩ ማስቀመጡ በቀጣይ ህይወቱ ላይ የሚያሳድረውን ተፅዕኖ እንዳንገምት ገድቦናል።

ስለአቶም የመጀመሪያ ፍቅርም እንዲሁ በተራኪው አማካኝነት በአንድና ሁለት ገፅ ላይ ነው ተገልፆ የምናገኘው። አቶም እዚህ ደረጃ እንዲደርስ ታሪኩም በዚህ መንገድ

እንዲቀጥል የሆነው የማሪያን ፍቅር በማጣቱ የተነሳ ነው ሴቶችን የሚመዝነው በሷ አምሳል ነው፡፡ ሀብታም ለመሆን የቆረጠው በሷ ምክኒያት ነው ግን በቂ ገለፃ ሳይሰጥበት አልፎዋል፡፡

ሌላው ልቦለዱ አብዛኛውን ማለት ይቻላል በተራኪው አማካኝነት ነው የቀረበው፡፡ ስለአቶም ህሊናዊ መልክ ዘርዛሪ/ርዕቱ በሆነው የገፀባህሪ አቀራረብ ዘዴ ነው ከመጀመሪያው እስከ መጨረሻው የቀረበው፡፡ ሌሎች ገፀባህሪያት ስለሱ ምንም አላሉም፡፡ አንድ ቦታ በገፅ 12 ላይ ዮርዳኖስ ስለ አቶም አካላዊ በጥቂቱ ደግሞ ህሊናዊ መልኩ ለመግለፅ ሞክሮዋል፡፡ በተረፈ ተራኪው ነው እንዲህ ነው እንዲህ ሆነ የሚለን፡፡ ይህ ደግሞ በዘመናዊ ልቦለድ አፃፃፍ የማይደገፍ ነው፡፡ ተወኔታዊ በሆነ አቀራረብ የሚጠቀም አልፎ አልፎ ነው፡፡ ይህም ልቦለዱ ለተደራሲ አሰልቺ እንዲሆን ያደርገዋል፡፡ ምክንያቱም ደራሲው ስለገፀባህሪ ሲገለፅ መንገር እንጂ ማሳየት ባለመጠቀሙ ነው፡፡

በአጠቃላይ ዋና ገፀባህሪው የወከለው ማህበረሰብ እና ይዞ የተነሳው ጉዳይ ጥሩ ሆኖ ሳለ በገፀባህሪ አቀረብ ዘዴ እንዲሁም አቀራረፅ ድክመት ምክንያት ተደራሲ ቁልጭ ያለ ታሪክ እንዳያገኝ እግዶታል፡፡

የዋቢ መጽሐፍት ዝርዝር

ሀብታሙ እንግዳ መርድ፡፡ #በቆንጆዎቹና በቃየል መስዋት ልቦለዶች መካከል የገፀባህሪያትና የንዑስ ጭብጦች ተመሳስሎ ንጽጽሪዊ ጥናት;፡፡ ዲ .ማ. ጽ የኢትዮጵያ ቋንቋዎችና ስነጽሑፍ ትምህርት ክፍል፣ አዲስ አበባ ዩንቨርሲቲ 1996 ዓ.ም፡፡

ሀይሉ ሣህለ ድንግል፡፡#የወጣት ገፀባህሪያት አሳሳል በድህረ አብዮት ልቦለዶች;፡፡ ዲ .ማ. ጽ የኢትዮጵያ ቋንቋዎችና ስነጽሑፍ ትምህርት ክፍል፣ አዲስ አበባ ዩንቨርሲቲ 1998 ዓ.ም፡፡

መሰሉ መንግስቱ፡፡#የገፀባህሪያት አሳሳል ብልሀት በሲሳይ ንጉሱ ስራዎች;፡፡ ዲ .ማ. ጽ የኢትዮጵያ ቋንቋዎችና ስነጽሑፍ ትምህርት ክፍል፣ አዲስ አበባ ዩንቨርሲቲ 1986 ዓ.ም፡፡

ትዕግስት ፀጋዬ ፡፡#የገፀ ባህሪያት አቀራረፅ በ <u>የሙሽት</u> ልቦለድ;#፡፡ ዲ .ማ. ጽ የኢትዮጵያ ቋንቋዎችና ስነጽሑፍ ትምህርት ክፍል፣ አዲስ አበባ ዩንቨርሲቲ 1998 ዓ.ም፡፡

አማረ ማሞ፡፡ <u>የልቦለድ ድርሰት አፃፃፍ መሰረታዊ መመሪያ</u>፡፡ ኩራዝ አሳታሚ፣ አዲስ አበባ፣ 1968 ዓ.ም፡፡

ከሳቴ ብርሀን ተሰማ፡፡<u>የአማርኛ መዝገበ ቃላት</u>፡፡ አርቲስቲክ ማተሚያ ቤት፣ አዲስ አበባ 1968 ዓ.ም፡፡

ያለው አድነው፡፡ #የገፀባሪያት አቀራረፅ በመጀመሪያው የጉራግኛ ልቦለድ <u>የጫሙት ሽካ</u> ውስጥ; ዲ .ማ. ጽ የኢትዮጵያ ቋንቋዎችና ስነጽሑፍ ትምህርት ክፍል፣ አዲስ አበባ ዩንቨርሲቲ 1991 ዓ.ም፡፡

የማነ ካህሳይ፡፡#የዋና ገፀባህሪያት ይዞታ በ <u>የህሊና ደውል</u> እና <u>ሀዲስ</u>;፡፡ ዲ .ማ. ጽ የኢትዮጵያ ቋንቋዎችና ስነጽሑፍ ትምህርት ክፍል፣ አዲስ አበባ ዩንቨርሲቲ 1976 ዓ.ም፡፡

ዳኛቸው ወርቁ፡፡ <u>የጽሑፍ ጥበብ መመሪያ</u>፡፡ ኩራዝ አሳታሚ ድርጅት፣ አዲስ አበባ 1977 ዓ.ም፡፡

ዳኛቸው ወርቁና ሌሎችም፡፡ <u>ጭጋግና ጠል እና ሌሎችም ...</u>፡፡ ሜጋ አሳታሚዎች

ድርጅት፣ አዲስ አበባ፣ 1990 ዓ.ም፡፡

ዳዊት አለሙ፡፡ <u>የአውሎ ንፍስ ዳነኪረኞች</u>፡፡ አፍሪካ ማተሚያ ቤት፣ አዲስ አበባ፣ 2000 ዓ.ም፡፡

ዘሪሁን አስፋው፡፡ <u>የስነ ጽሑፍ መሰረታዊያን</u> ፡፡ ሜጋ ማተሚያ ቤት አዲስ አበባ 1989 ዓ.ም፡፡

America Edition .<u>The Oxford Dictionary and Thesaurus</u>. Oxford university press, New York, 1996.

Maurice Wait(Ed). <u>The Oxford Colour Dictionary</u>. Oxford University press, New York, 1998.

Robert Scholes, <u>Elements of the novel</u> Oxford University press, New York, 1996.